Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din România

Serie nouă • Duminică 30 septembrie 1992 • 37 (136)

Număr ilustrat cu lucrări ale pictorului Virgil Neagu-Buzău

TREPTELE SCĂRII

Cînd scriem aceste rînduri alegerile vor fi peste trei zile, cînd aceste rînduri vor apărea alegerile au fost de trei zile. Cum între „atunci" cînd le-am scris și „acum" cînd le citiți s-au produs doar alegerile nu și rezultatele lor, am mai putea discuta încă prospectiv despre ele. N-o facem pentru că nu știm acum cînd scriem ce va mai fi pînă acum cînd ci tim. Bine ar fi să nu se întîmple nimic în interval, liniștea socială în care s-a desfășurat campania electorală să continue pînă la finalul ei iar alegerile să se desfășoare fără perturbări de indiferent ce natură. În speranța că așa va fi, să folosim acest interludiu pentru o trecere în revistă a celor mai semnificative momente de pe traseul recent încheiatei campanii electorale, altfel spus a treptelor care compun scara demersului politic românesc de astăzi. Prima treaptă importantă ar fi gruparea relativ clară a forțelor politice în două mari tabere, una reprezentînd opțiunea pentru totalitarismul de tip naționalist-comunist (FDSN, PRM, PUNR, etc.), într-o poziție oarecum ambiguă aflîndu-se deocamdată PDAR și PNL. Să observăm că „D" din FDSN nu înseamnă democratic (cum pretind aderenții săi), ci demagogic (cum o demonstrează campania lor electorală). Dacă tabăra totalitară e prin excelență nostalgică față de regimul comunist, tabăra democratică conține și ea o anume nostalgie : a partidelor istorice pentru situația din perioada interbelică. Există, cu alte cuvinte, în amîndouă tendința de a merge înainte cu dor de înapoi, realmente libere de orice nostalgie și privind cu adevărat în viitor fiind partidele noi din CDR, PAC-ul și tinerii liberali. Treapta următoare, conturată și ea de la începutul campaniei electorale dar după despărțirea opțiunilor ar fi radicalizarea ideilor specifice celor două tabere, exprimată prin eliminarea oricărui echivoc în susținerea politică a candidaților din partea partidelor democrate și, din partea formațiunilor totalitare, prin exaltarea supra-demagogică a rolului de salvatori naționali pe care și-l asumă, pasă-mi-te, candidații acestora. Treapta a treia, apărută în cursul campaniei electorale și consolidată spre finalul ei, ar fi a constituirii căilor de evoluție a României viitoare. Partida democrată are în vedere amplitudinea deschiderii europene a țării, modernizarea structurilor statului de drept și sporirea gradului de civilizație, în vreme ce partida național-comunistă urmărește reizolarea țării, conservarea vechilor structuri și înghețarea spiritului de schimbare. În fine, treapta a patra, ivită în apropierea momentului alegerilor, ar fi a stabilirii priorităților viitorului guvern care va fi un guvern de coaliție. În cazul unei coaliții a forțelor democrate, guvernul ar urma să continue reforma, fie și modificînd-o pe ici pe colo, chiar prin punctele esențiale, promovînd pentru aceasta o mentalitate nouă, adecvată tranziției spre o veritabilă economie de piață. În cazul unei coaliții a partidelor de tip național-comunist guvernul ar urma să oprească reforma, să reintroducă structurile de odinioară, vag coafate pentru a induce în eroare iar nu pentru a schimba cu adevărat ceva, promovînd un hibrid socialisto-capitalist, teoretic catastrofal întrucît mizează pe compatibilitatea absurdă a incompatibilităților. Cam acestea ar fi treptele scării politice de la momentul alegerilor. Electoratul e chemat să decidă, cunoscîndu-le, pe care latură a scării dorește să se așeze. Bunul simț ne spune că alegerea n-ar trebui să fie dificilă, fiind absolut limpede că democrația e singura soluție, mai ales că știm pe propria piele ce a însemnat totalitarismul comunist. Din păcate bunul simț nu e întotdeauna factor de decizie în politică, drept pentru care ceea ce din perspectiva lui e considerat drept limpede, din perspectiva politicianismului poate fi tulbure. Peste cîteva zile vom afla cît de mult a contat în alegerile noastre bunul simț și cît de limpede ne-a fost privirea într-o oricum altă duminică decît aceea „a orbului" de acum doi ani.

„L"

Grotescă

pentru că bucuria nu pune întrebări
în vreme ce durerea
de ce ? te întreabă, te sfîie, te trage de mîncă,
îți caută privirea s-o vadă cutezînd să-ți răspundă
stă lacomă, trează, uluită, la pîndă
și te întreabă
de ce atîta osîndă ?
de ce atîta mîncînă
și-atîta crimă și moarte în tine flămîndă ?
cum poți dormi fără coșmare
cînd ne calci în picioare,
cînd ne smulgi mîna din umeri
și ne arunci vorbe murdare
tu care ne-ai vrea niște greieri
sau clopoței surîzînd în ninsoare
ticălosule, care ne treieri
de ce minți ? și de ce nu te doare că ne minți
în tăcere ai vrea să avem scăldătoare
ca niște prunci să dormim cuminți.

te-am visat cum dădeai din mîini
și picioare,
cum căutai paharul de apă
cu gura amară, scîrbit chiar și tu
de gustul celor treizeci de-arginți,
te-am visat cum dădeai din mîini
și picioare,
cum te chinuiai și în somn ce să
mai spui, cum să mai minți.

pentru ce e durerea întrebătoare ?
și bucuria își ține graiul pe buze de sfinți ?

și de ce să mă-nchin la o sperietoare,
să ascult de la un dovleac cu ochii scobiți
gura lui găurită rînjind cu dinții ca niște gratii
de închisoare ?

Doina Uricariu

DIN SUMAR: Profilul învinsului în alegeri • Locuri comune, sau despre o adevărată comunicare • Axa Caragiale – Ionescu • Secțiunea de aur • Ion Băieșu: „În căutarea sensului pierdut" • Filozoful și roata istoriei • Poeme de Arthur Rimbaud • Octavio Paz despre poezie, război, timp • Săptămîna patimilor.

Luceafărul

Director
LAURENŢIU ULICI
Redactori-şefi adjuncţi
MARIUS TUPAN
EUGEN URICARU
Secretar general de redacţie
MIRCEA CROITORU

semn

O zi din viaţa celui de mai jos

Ciudată e senzaţia că rîndurile pe care le scrii, cu îndoială încă, vor vedea lumina tiparului cînd aceasta nu va mai avea nici un rost.

Este miercuri. 23 septembrie 1992, dimineaţa O zi mohorîtă care se va lumina, sînt aproape sigur, cu toată îndoiala de mai sus, la noapte. Sursa luminii va fi, desigur, Piaţa Palatului. Am ascultat şi citit cu neplăcere şi jenă declaraţiile candidatului clujean la preşedinţie, un fel de rudimentar activist raional de UTM şi PMR, poate cu un dram de haz în plus. El ne demonstrează că orice e posibil. Că poţi spune orice, dovadă imensa prostie cu programul C.D.R. care ar fi, în mintea sa tulburată, „aprobat de Budapesta". Acest domn, împreună cu foştii activişti şi fripturişti care-l înconjoară, au misiunea de a coborî imaginea României in noroiul de unde au răsărit. Într-o zi ca asta, meteorologic vorbind, nu te poţi gîndi decît la ei. Şi la ruşinea clujenilor de a-l avea ca primar pe un asemenea ipochimen. Tocmai Clujul cel nobil, tocmai Clujul cel cu aere de nobleţe nu întotdeauna justificate, îmi spun. Dar tocmai Clujul atîtor minţi luminate să fie brusc inundat de „luminile" unui bec stins, unui bec al întunericului. Şi afirmaţia stupidă „vom cuceri Bucureştiul şi pe bucureşteni!", Cu cine ? Îţi vine să întrebi, cu un fost magazioner care şi-a însuşit hîrtiile din magazie şi le publică autointitulîndu-se „autor"? Cu un fost activist UTC şi ziarist de aceeaşi faimă? Oricum, pretenţiile sînt mari şi nu, totuşi, nejustificate. Dacă în Cluj un Gh. Funar a reuşit să se aleagă, de ce n-ar reuşi în toată ţara, a cărei medie de intelect e, totuşi, mai scăzută decît acolo ? Adică de grame creier pe cap de locuitor. Îmi amintesc deodată dezgustul de toate, de mine însumi din zilele de 14 şi 15 iunie 1990. Şi ştiu că el ar veni, mai stabil, pentru mai mult timp, dacă această pegră s-ar instala deasupra ţării ca un nor negru şi nemişcat. Cred însă că intelectul clujean a suferit o eclipsă şi sper că ea nu se va repeta — ar fi fatal — cu toată ţara Măcar deoarece Clujul nu e Timişoara („Azi în Timişoara, mîine-n toată ţara!").

E 23 septembrie 1992 dimineaţa, o zi mohorîtă ca o eclipsă ce nu se mai termină. Parcă-i ziua domnilor Funar şi Iliescu la un loc. Îmi evoc figura luminoasă a lui Emil Constantinescu pentru a-mi şterge din memorie gîndurile negre transcrise mai sus. Încerc să scrutez peretele de sticlă aşezat între azi şi luni-marţi-miercuri, cînd textul acesta va ieşi de sub tipar. Cum scrutam altădată nebănuitul an 2000 ? Care, şi el, e aproape. Să mă gîndesc la toţi oamenii de preţ pe care-i cunosc, să ne gîndim unii la alţii, chiar necunoscuţi, pentru ca întunericul acestei zile mohorîte să nu se eternizeze.

Nicolae Prelipceanu

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

● Maestrul IOZEFINI : „Eu sînt precum ţăranul român". **(România Mare)** ● JENICA NIŢESCU : „Prăşit în cap cu sapa". **(Infractorul)** ● **ION CRISTOIU:** „Un iresponsabil : Cornelius Roşiianu". **(Evenimentul zilei)** ● „Doamna Vichi Halaicu, soţia primarului general al Capitalei nu mai prînzeşte decît la Palatul Elisabeta". **(Cuvîntul)** ● **„Agresarea domnului Gheorghe Funar, la Timişoara".** ; „Foarte mulţi cetăţeni au afirmat că înainte să intre în Catedrală, dl. Funar a scos, le-a arătat o armă (un pistol)". **(Evenimentul zilei)** ● ALEXANDRA INDRIES : „Ce caută la picioarele Crucii un militant al discriminării ?". ; „Timişoara nu admite să fie ofensată. Cei loviţi în masacrul din Decembrie au sensibilitatea unor trupuri jupuite de vii, orice atingere doare mai tare". MARIUS GHILEZAN : „Se bănuieşte că totul a fost pus la cale între P.U.N.R. şi Inspectoratul General al Poliţiei". GEORGE ŞERBAN : „Oricît s-ar strădui dnii Funar sau Gavra să conteste, adevărul este că unul dintre «băieţi» a răspuns la vociferări şi sloganuri cu o ameninţare : «Lasă că venim noi la putere şi atunci vă împuşcăm pe toţi !». Un altul dintre «băieţi» a intrat în Catedrală cu ţigara aprinsă". „La Timişoara, dl. Funar şi-a pus în aplicare un plan ticluit dinainte". **(România liberă)** ● ION CRISTOIU : „Era previzibil că domnia sa să pună totul pe seama unui complot al Budapestei. Plictisitoarea insistenţă pe acest moment, care, de altfel, l-a făcut să piardă minute preţioase, a întărit suspiciunea unor telespectatori că incidentele de la Timişoara sînt o punere la cale de către însuşi candidatul P.U.N.R." ; „Explicaţiile şi proiectele sale stau sub semnul unui nou limbaj de lemn, diferit de cel marxist, al d-lui Ion Iliescu limbajul naţionalist". **(Evenimentul zilei** ● ION STRATAN : „Epoca funariotă". **(Contrapunct)** ● „Funar este împotriva ungurilor şi a altor minorităţi. Şi de ce ? Pentru că, dacă te uiţi i ai bine la el, seamănă cu Jean Constantin". **(Academia Caţavencu)** ● DAN M. DIANU : „Doamna Mona protestează". **(Prostituţia)** ● P.M.B. : „Cît priveşte acuzaţiile d-lui Valeriu Cristea că s-au folosit trucaje într-un clip al CDR, în care se demonstra falsa dizidenţă a tovarăşului Iliescu, am verificat şi am constatat că imaginile sînt autentice". ; „Chiar aşa, d-le Valeriu Cristea, acolo unde era Ceauşescu era şi Iliescu... adică tot în funcţii mari !". **(România liberă)** ● BARBU CIOCULESCU : „Mincinoşii (...) să nu se teamă : procedînd ca idolul lor de la Ţăndărei, nasul nu le va creşte precum lui Ţăndărică. Aşa cum nu i s-a dublat, triplat nici criticului Valeriu Cristea, apoliticul, independentul care cu ochii lui a văzut că la Constanţa nu s-a văzut nimica. Şi cînd te gîndeşti că nu este măcar academician". **(Dreptatea)** ● ION CRISTOIU : „Imaginea criticului literar Valeriu Cristea asudînd din greu, cu nasul vîrît în hîrtii, asupra unui text care nu exprima altceva decît refulările sale îndelung acumulate va rămîne, pentru multă vreme, ca un coşmar în amintirea multor telespectatori. Venind după calmul după toleranţa d-lui Emil Constantinescu, clipul d-lui Ion Iliescu ne-a arătat într-o străfulgerare, cîtă ranchiună să nu în sufletul Convenţiei, ci în cel al domnului Ion Iliescu şi al partidelor care-l sprijină. Să vedeţi răzbunare, nelinişte, instabilitate, cînd dl. Ion Iliescu se va vedea reales pentru o perioadă de patru ani !". **(Evenimentul zilei)** ● „Excelent inspirat, zdrobitor, videoclipul electoral al d-lui Ion Iliescu, comentat pe micul ecran de criticul Valeriu Cristea". **(Politica)** Ha-ha-ha !... ● ALEX. ŞTEFĂNESCU : **„Este o contradicţie în termeni să fii concomitent comunist şi patriot. Aşa cum nu există lupi duioşi sau măgari cu ureche muzicală, aşa nu există comunişti patrioţi".** **(Zig Zag)** ● CORNEL NISTORESCU : „Domnule candidat Ion Iliescu (...) campania dumneavoastră electorală seamănă cu o bizară încrucişare între Haşek şi Caragiale". ; „A vă baza întregul discurs electoral pe exagerarea unui sentiment primar vă scoate în evidenţă fie lipsa de imaginaţie, fie deznădejdea". **(Expres)** ● CORNEL IVANCIUC : „Izmenele noi ale preşedintelui". **(Academia Caţavencu)** ● HORIA GÂRBEA : „Iar dacă Ion Iliescu va ieşi nu primul dacă va ieşi pe alt loc decît pe ultimul, înseamnă evident că sîntem o naţie care ne meritâm soarta". **(Phoenix)** ● CĂTĂLIN MIHULEAC : **„În judeţul Iaşi în primele opt luni ale anului 233 îmbolnăviri de blenoragie".** **(Evenimentul zilei)** ● IONEL DUMITRU „F.D.S.N. are milioane de simpatizanţi". **(Dimineaţa)** Şi uite, aşa o barbă avea.. ● DOINA POPESCU : „FDSN — reforma în trei cincinale". **(România liberă)** ● Criticat pînă acum că nu are operă, dl Alexandru Bîrlădeanu dă o grea lovitură detractorilor săi, publicînd broşura «La răscruce...» (unele gînduri în ajunul alegerilor)". **(Expres magazin)** ● **„Scandalul bitterului finlandez.** Un bătrîn de 102 ani aflat în tratament intensiv violează trei infirmiere canadiene" **(Evenimentul nopţii)** Mai potoleşte-te, măi, animalule !
dl.hCORNEA1

Petre Stoica

dictatura personală

Profilul învinsului în alegeri

O tendinţă infatigabilă de superioritate, boala grea, a pus stăpînire pe cîmpul de bătălie exhibat al vieţii politice postrevoluţionare, azi, să aibă societatea românească propăşită, prăpăstioasă, ce să se amuze : circ ? Neapărat, circul postelectoral, cu turmele sale de pretendenţi la fotoliile Parlamentului îndeosebi, fără somn, infamante, te pomeneşti, care-şi vor linge rănile în public şi-şi vor exprima amărăciunea, dezgustul şi sila faţă de învingători, nemaibăgaţi în seamă, după alegerile din 27 septembrie 1992, abia depăşite, cum spun, circul va continua ? Gloria învinşilor, a membrilor atîtor partiduleţe fantomă ce n-au reuşit să adune voturi nici măcar pentru a promova un deputat, acolo, rămaşi dincoace de pragul electoral al celor „3%" (sau 8%, în cazul reunirii lor electorale), sau a liotei de ocupanţi ai locurilor neeligibile pe listele principalelor partide sau alianţe electorale din România, aşadar, gloria învinşilor va servi pînă la urmă cuiva ? Măcar emancipării propriului destin al candidatului învins ? În semn de reacţie... Biată glorie de o clipă... Se vor mai înrola ei, învinşii, în campania de „mîntuire a neamului" ? Vorbe... „Că nu poţi să-ţi iei concediu de la naţiune ! Serviciul ce-l prestăm naţiunii este o permanenţă" : cîte bazaconii s-au spus pentru împlinirea unui vis amărît de preamărire... S-a ales praful...

Complexul de superioritate al învinşilor (candidaţi ce se credeau nemuritori pe listele Parlamentului pînă acum cîteva zile ?), „expuşi publicului larg de mass-media" şi răsfăţaţi ai propriilor oglinzi, va fi intrat şi el în anonimat o dată cu anunţarea rezultatelor în alecăruia se va fi depreciat deja ? Căzuţi geri ? Şi sentimentul personalităţii fieunul peste altul pe treptele de lut ale noii piramide politice... O clasă întreagă de candidaţi la Parlament, înfrînţi de un electorat contemplativ ? Înfrînţi de un electorat nedecis, absenteist ? O clasă întreagă de candidaţi dezamăgiţi, ce se va resemna şi va sta gata să-şi ia revanşa în faţa sa şi în faţa celor ce nu i-au dat voturile ? Îşi va lua revanşa cu capul plecat, se va tîngui : „că aşa e cu democraţia", dar nu e nimic, data viitoare va descoperi el „axa vieţii sale, înălţate pe o linie ascendentă" ! Data viitoare va candida şi la Preşedinţia ţării dacă va fi ambiţionat : poate vor fi alegeri anticipate în 1993, că nu va avea cine să guverneze, neexistînd o majoritate şi Parlamentul se va autodizolva ? Ce [illegible]... Iar dacă e să se intre în criză politică, fiind schimbat guvern după guvern şi va fi să fie readus pe tron Regele, apoi lasă...

Mă gîndeam : săracul candidat învins, el este convins că toate succesele în politică se măsoară prin prisma influenţelor lăturalnice ! Un loc eligibil pe listele pentru Parlament fiind cumpărat cu milioane : bineînţeles, milioane de lei ce vor fi curs în vistieria partidului pe care îl reprezintă fiecare ? Plus că electoratul a fost manipulat de forţele oculte... Săracul candidat învins : trişti aventurieri , unul lîngă altul, puşi în ramă, „traci, 80 la sută", fără scrupule, ce au ratat la 27 septembrie 1992 un mijloc public de căpătuială ! Într-o ţară uitată de Dumnezeu la Porţile Orientului, păcătoasă, în care trecutul se răzbună, şi realitatea... Într-o ţară în care realitatea de sus se întrepătrunde cu aceea de jos şi lumea asta se confundă cu lumea cealaltă... Mă repet : că tuturor celor cu zestre genetică majoritară „tracă" le-a lipsit simţul politic, ei trăind în afara realităţii ? Nişte visători incorigibili .. Numai cei cu zestre majoritară genetică „romană" cîştigînd şi la actualele alegeri generale : străbunii noştri lungind pelteaua ? Romanii (de la romanii antici, nu de la Roman-Petre-F.S.N., Doamne fereşte !) fiind nişte pragmatici, realişti, politicieni versaţi, pe orice direcţie de manifestare istorică şi oricînd ar fi ei puşi să supravieţuiască în „funcţii"...

Glumesc : adică, au cîştigat „romanii" în alegeri, la 27 septembrie 1992, nu „tracii" ? Fiecare candidat, cu partea sa de zestre lăsată : comunismul făcînd ravagii în matricea ereditară...

Surîdeţi cu îngăduinţă ?

Ghemuiţi în sine, învinşii alegerilor libere, din 27 septembrie 1992, ne vor plînge pe umeri că noi, muritorii de rînd ce nu i-am votat, culmea, suntem de plîns : că există o linie a neamului, „linie în palmă", ce trebuia zidită şi prin ei, clipă de clipă fără încetare, odată ce elementul **tracic** este majoritar în România... Toţi fiind scăpaţi de răspundere de aici înainte, odată învinşi ; treziţi la realitate, atenţie, în **zorii unei epoci a răscoalelor,** a masei celor ce nu i-au ales...

Ce tot spun ? Simţul comun, revenit după înfrîngerea în alegerile din 27 septembrie, va fi întărit de sentimentul comuniunii sociale !

Bat cîmpii ? Bat cîmpii de bătălie : că e o cădere de tensiune generală „romană" acum, imediat după alegeri, cădere ce e gata să ne reeduce învinşii, foşti candidaţi pentru Parlament şi să ne restructureze pe noi, alegătorii...

Liviu Ioan Stoiciu

(va urma)

Banda celor şapte!

Liviu Timbus un experimentat gazetar, care ne-a nărăvit, în coloanele revistei FLACĂRA, cu grave şi ample reportaje, pe teme severe şi savante, de data asta ne împuşcă o surpriză... neaşteptată — lovindu-ne între urechi, cu un „roman poliţist umoristic" — editat de CORESI, o casă relativ debutantă, în domeniul cărţilor surprinzătoare.

Acu, dac-ar fi să ne reamintim, nu puţini scriitori au produs volume cu parodii, mai mult sau mai puţin izbutite. De la **Topârceanu, Mircea Micu,** şi dl. **Muşatescu** — nu nea **Tudorică,** asul în umor — ci un fel de nepoţel al său, care trăgea viu cam 400 kg. şi care a ouat o simili-parodie **„Conan Doi"**, un fel de ghiveci călugăresc, făcînd abstracţie de orice haz, ca şi de umor...

Dar să recurgem la cazul propus, adică la „BANDA CELOR 7" !

Din capul locului, cum umflat de premeditări, ne vedem nevoiţi să constatăm căci capodopera e burduşită de umor de o calitate apreciabilă.

În ansamblu, ca să nu zic în general (ca la armată) romanul se cuibăreşte sub semnul unei ironii acide, al unui „miştocărism" dar şi implacabil, amuzant foc.

Sînt pagini şi pasagii în care Autorul ne obligă să rîdem, chiar cu lacrimi. Pe întinsul celor 147 de pagini, se produce o „garagaţă" maraton, fără clipe de monotonie, exhibîndu-se o galerie de eroi bine diferenţiaţi, infractorii sînt preponderent escroci, mascaţi în diverse personagii imprevizibile. Luptele oarbe şi acerbe se angajează pentru dezgroparea şi obţinerea unei fabuloase comori. Printre competitori, ne trezim şi cu un cuplu — soţ şi soţie cam nimfomană — refegist.

...Scenele groteşti se succed din abundenţă, asezonate cu un picant sos aventuristic, satira funcţionînd cursiv şi în crescendo. Scena cu nişte infractorii ţigani e savuroasă, acerbă. La urma urmei, e absurd a povesti un roman, în care totul se învălmăşeşte într-un mod diavolesc.

Aşadar, după ce m-am amuzat pe săturate, recomand şi altora această **„Bandă"** teribilistă. Grăbiţi-vă, căci tirajul e ridicol şi riscaţi să...

Igor Grinevici

Despre un fel de a fi

„Convorbirea de duminică" oferită de Andrei Pleşu m-a înfiorat. Nu vreau să discut în această pagină despre ceea ce a însemnat şi mai înseamnă Andrei Pleşu pentru mulţi dintre oamenii care s-au străduit să supravieţuiască moral în lunga perioadă a vrajbei noastre postbelice. Propun de aceea să acceptaţi pentru domnia sa calificarea de participant la dialogul soçial. De fapt, din cîte ştim, Andrei Pleşu a şi fost unul dintre iniţiatorii cunoscutului. GDS. Ei bine, dacă îţi asumi această obligaţie morală de a fi un participant la dialogul social românesc, atît cît este el, firav, şchiop, pe şoptite atunci ea trebuie însoţită de onestitate. O onestitate deasupra oricăror bănuieli.

De aceea încerc acum cu amărăciune să înşirui cîteva din sursele unei bănuieli care poate aluneca deloc indiferentă peste imaginea socială a lui Andrei Pleşu

În această „Convorbire de duminică" s-au făcut cîteva afirmaţii care pot pune pe gînduri, cel puţin.

Una dintre ele este aceea că — intelectualul trebuie să nu se mai amestece în politică, trebuie să se întoarcă la uneltele sale. Spre exemplu, Andrei Pleşu s-a şi întors la studiul îngerilor.

Şi asta cînd se spune cu cîteva zile înaintea unor alegeri ce par să fie decisive pentru viitorul României!

Şi cine spune acest lucru — un intelectual care a candidat independent în 1990, un intelectual care a făcut parte dintr-un guvern **politic**, nu de tehnicieni, guvernul Roman

Această „îndrumare" am auzit-o din gura unor personalităţi încă de acum doi ani. Personalităţile respective au fost apoi primite în Academie, probabil pentru apolitismul lor, în timp ce alte personalităţi nu, probabil din cauza angajării lor politice. Credeam atunci că problema apolitismului, a „reîntoarcerii la unelte" este o chestiune care le frămîntă în chip onest pe domniile lor. Dar nu, acum îmi dau seama că era o chestiune care doar se reflecta în poziţia lor.

A doua problemă care m-a uimit şi m-a neliniştit a fost aceea a relaţiilor noastre cu Europa.

După opinia domnului Andrei Pleşu, proaspăt întors după un stagiu în Germania unde, conform propriei mărturisiri, a avut ocazia unor înalte întîlniri intelectuale cu mari spirite europene şi nu numai, dorinţa unei mari părţi a poporului român de a se vedea integrat în structurile europene este dacă inoportună, măcar... desuetă.

Europa este la Piteşti iar noi, românii, o căutăm la Bolintin — zice Andrei Pleşu.

Lîngă toată această descurajare domnia sa a mai adăugat o lovitură de graţie. Ajutoarele europene nu folosesc la nimic! Polonia a fost ajutată cu miliarde de dolari şi tot nimică, domnilor.

Această frază — argument politic de mare calibru într-o campanie electorală — am crezut că aparţine arsenalului propagandistic aflat în posesia celor care zic „la vremuri noi, tot noi".

M-am înşelat. Ea nu le aparţine ci le este dată în folosinţă. Proprietarul este altcineva. Cine să fie ?

Cred că sînt de ajuns aceste două surse de bănuială care să întunece imaginea onestă a intelectualului Andrei Pleşu. Dar nu pot să cred că este vorba de o constantă a prezenţei sale sociale acest fel de a fi — anume acela prin care „una vorbim şi alta fumăm".

Cred că este vorba de cu totul altceva. Acest altceva înseamnă **comoditate.** Domnia sa nu consideră a fi un bun exerciţiu înotul împotriva curentului. Şi cum curentul s-a schimbat, preferă să privească de pe mal. Este plăcut, folositor, onest. Măcar de-ar fi aşa şi atunci cînd vom asista la o nouă modificare de sens a curentului. Că doar nimic nu e bătut în cuie mai ales în politică.

S-ar putea să fie aşa numai dacă domnul Andrei Pleşu nu este un mare amator de a face „pluta". Asta înseamnă să te laşi dus de curent, nici să nu te îneci dar nici înotător nu se cheamă că eşti.

Eugen Uricaru

momos

După alegeri

Conform ultimului sondaj de opinie efectuat de Centrul Independent de Studii şi Sondaje (R.I. din 21 sept.) rezultă că pentru alegerea preşedintelui vom avea un tur doi de scrutin. Pe locul unu se află candidatul CDR, urmat la o mică diferenţă (2,3%) de candidatul susţinut de FDSN. După cum scriam acum trei săptămîni hotărîtor în cazul acestei formule (Constantinescu — Iliescu) pentru a cîştiga este candidatul ce va ocupa locul trei, fiindcă voturile lui se vor distribui cu precădere spre unul din cei rămaşi în cursă. Ideal pentru Emil Constantinescu ar fi fost ca locul trei să fie ocupat de Caius Dragomir. Din păcate sondajul pomenit îl indică pe Gh. Funar pe locul trei, cu 17,3% procente. Ceilalţi trei candidaţi obţinînd la un loc numai 14,8% procente. În această situaţie în cazul cînd alegătorii lui Funar se vor îndrepta în turul doi toţi spre Iliescu, iar cei rămaşi de la ceilalţi trei candidaţi spre Constantinescu, procentele obţinute ar fi următoarele : Iliescu 44,5%, Constantinescu 44,3%. Redistribuirea voturilor nu se va face însă aşa şi fiecare candidat va obţine cevo voturi de la foştii candidaţi. Este însă de bănuit că mulţi susţinători ai lui Funar se vor îndrepta spre Iliescu, la fel se va întîmpla cu o parte (e drept, mai mică) dintre cei ce l-au votat pe Caius Dragomir, Ioan Mânzatu şi Mircea Druc. Hotărîtor însă rămîne procentul pe care îl va obţine Funar şi dacă el se va apropia de cifra indicată de sondaj, candidatul Convenţiei va trebui pentru a nu pierde să-şi axeze campania electorală pe cucerirea electoratului ardelean.

În ceea ce priveşte alegerile pentru Parlament, în cazul cînd Sondajul CISSS este corect, pentru formarea noului guvern CD are nevoie de alianţa FSN, singura împreună cu care ar putea ajunge la majoritatea necesară.

Ştefan Agopian

minimax

Totuşi, procesul comunismului

Cu toate că, de bună seamă, nimeni nu poate reproşa ultimilor ani lipsa momentelor cînd am trăit, cum se spune, cu sufletul la gură, momente suspendate între speranţă şi deznădejde cînd se simţea cumva de-a dreptul, nemijlocit, „mersul istoriei", totuşi, parcă mai greu decît oricînd altădată este acum transcrierea unui gînd, care să poată izbîndi împotriva desuetudinii după numai o săptămînă. Acum (tot într-o zi de marţi !), adică imediat după ce i-am privit şi i-am ascultat pe cei şase candidaţi la preşedinţie, aflaţi pentru a doua oară laolaltă într-un studiou al televiziunii + un redactor care n-a reuşit să nu se fîsticească. Ceea ce, la drept vorbind, a putut fi foarte de înţeles căci văzînd domnia sa ce se întîmplă acolo, avea toate motivele să se gîndească la viitor cu îngrijorare. Desigur însă că nu numai dl. Paul Şoloc a fost îngrijorat, ci şi toţi cei care de voie sau de ne-voie şi-au pus nădejdea într-o victorie electorală a comuniştilor. Pentru că s-a întîmplat aşa cumva în această numai o oră, ca toată armătura de diversiune şi dezinformare pe care se bazează actuala Putere să sară în aer, găunoşenia şi violenţa primitivă a retoricii comuniste izbucnind la suprafaţă şi văzîndu-se mai bine ca oricînd grotescul încercării unui vechi activist comunist de a juca rolul omului politic democrat **De fapt ce s-a** întîmplat.

fost începutul intrării în normalitate după o lungă perioadă halucinantă. Dacă sfetnicii (răi sfetnici !) i-au permis ori poate chiar l-au îndemnat să iasă gol în stradă, iată că i s-a spus regelui în faţă că este aşa cum este. Înseamnă că acum, abia acum, există şansa unei revoluţii prin care România să se despartă într-adevăr definitiv de orînduiala comunistă. Dar ! Va fi o revoluţie de catifea ? Amintirea zilelor de coşmar din decembrie '89, a celor din martie '90 de la Tg. Mureş, amintirea mineriadelor îndeamnă la un optimism foarte bine temperat cît priveşte disponibilitatea to'arăşilor de a ceda puterea. Mai sînt doar cîteva zile pînă se va afla şi cum va fi şi mai ales dacă va fi o revoluţie în România.

Pînă atunci, în aşteptare, tocmai dată fiind evoluţia pe care s-a înscris cursa prezidenţială (cum mai spuneam cîndva, pentru dl. I. Iliescu se dovedeşte a fi fost într-adevăr o cursă, întinsă de istorie, dar poate nu numai), există serioase motive în virtutea cărora interpretarea evoluţiei politice a societăţii româneşti după 20 mai '90 trebuie corectată îndeosebi în ceea ce priveşte rolul jucat de atitudinea diplomaţiei occidentale. Începînd, aşadar, cu rezultatul alegerilor din faimoasa Duminică a Orbului, ele au fost sindromul unei societăţi de masă resimţindu-se încă după opresiunea totalitarismului comunist şi deci refractară la valorile liberalismului şi democraţiei .Altfel spus, societatea românească era imunodeficitară, lipsindu-i încă anticorpii care s-o protejeze împotriva comunismului, de unde succesul FSN şi al unui fost nomenclaturist de prim rang. Totdeodată, aşa cum a sesizat şi demonstrat Hannah Arendt, într-o societate de masă, atomizată, trecerea de la o variantă de totalitarism la alta poate avea loc foarte lesne confirmarea, reconfirmarea acestei idei fiind făcută de tendinţa naţional-comunistă apărută în peisajul politic românesc, chiar dacă în forme vadimo-funareşti, adică mai curînd hilare decît tragice. Faţă de această situaţie, deşi a putut să pară ambiguă şi/sau contradictorie, **atitudinea Occidentului a fost de aşa natură încît să favorizeze formarea în organismul social a anticorpilor prin care România să devină treptat imună la pericolul totalitarismului.** Bazîndu-se, ce-i drept, pe starea economică dezastruoasă, tratamentul terapeutic a constat în administrare de ajutor financiar drămuit în doze homeopatice, cu o condiţionare

politică aparent acceptabilă pentru regimul de la Bucureşti, dar care se dovedeşte a-i fi fost fatală. Cumva, lăsat să se descurce, tandemul Roman-Iliescu n-a rezistat, continuînd tradiţia comunistă a luptei pentru putere cu debarcarea tovarăşului de drum. Victoria preşedintelui din septembrie trecut urma să se dovedească însă a fi „otrăvită" şi, firesc, profitabilă pentru opoziţia democratică ; asta nu neapărat datorită anticomunismului fesenist monotrandafiriu, ci pentru că dl. P. Roman, cu talentu-i demagogic înnăscut, ar fi fost un adversar mult mai periculos în cursa prezidenţială. Rămas singur deţinător al puterii, dl. I. Iliescu şi sfetnicii domniei sale n-au conştientizat ori s-au încăpăţînat să ignore accentuarea crizei politice mizînd cu cinism pe dezorientarea electoratului. Coincidenţă sau nu, s-a întîmplat că, oficial, dl. I. Iliescu şi-a anunţat candidatura exact după vizita d-lui L. Eagelburger ! Or, faptul că dl. I. Iliescu într-adevăr n-a fost descurajat de Occident să rişte o nouă candidatură, pare să fie ultima dintr-o serie de mutări abile, căci numai astfel, pe parcursul campaniei electorale prezidenţiale, se putea ajunge la dezmeticirea societăţii româneşti. Nemijlocit implicat în şi direct răspunzător de atîtea fărădelegi comise în România, după cum şi incapabil a-şi depăşi handicapul intelectual datorat formaţiei comuniste, dl. Ion Iliescu are tocmai rolul de a fi transformat cursa prezidenţială într-o instanţă de dreaptă judecare a comunismului, al cărui ultim autentic reprezentant este. Atît în România cît şi în Europa Răsăriteană unde toată garnitura gorbaciovistă a fost înlăturată.

22/23 septembrie 1992

Şerban Lanescu

fragmente

Un fluture pe „lambă"

Tipologia lui Dinu Săraru. Replici și versiuni

(revista revistelor... literare)

1. ARTA PARODIEI (INVOLUNTARE). În excelenta revistă POESIS din Satu Mare (realizată, la sacrificiu, de George Vulturescu), citesc o strofă de Negoiță Irimie, „blăjean (blajin) din Ploiești", în care autorul, probabil fără să-și dea seama, calcă strîmb pe urmele lui Azap și Brumara : „Și, pe cînd acoperișul acesta / își prindea aripi de aeroport, / Eu îmi croiam din stamba luncii vesta / Pe care la cina de-apoi am s-o port" (**Un fluture voios...** pe lambă). Mai la vale, același ajunge la performanță (iarăși, involuntară) a autopastișei la pătrat : „Azi e azi, mîine e Marți, / Și iau trenul de Galați, / Urmărit pe lună plină / De o spadă de lumină, / Fiindcă numai luna știe / C-am tăiat în zori de zi / Gîtul unei păpădii" (**Mîine e Marți...** și, după cum se știe, marțea sînt trei ceasuri rele). (Auto)parodia e o meserie atît de grea, cumplit de grea, încît e accesibilă numai originalilor.

2. CHIAR DACĂ NU E UN PIRANDELLO, ci, mai degrabă, un Caragiale din „Timpul", Alex. Ștefănescu scrie — în chip de editorial — un savuros **Șase personaje în căutarea unui autor** în ROMÂNIA LITERARĂ. Grila corespondențelor este superhaioasă, totuși veridică : Emil Constantinescu vine din idealiștii lui Camil Petrescu, Caius Dragomir se scoboară din Ivasiuc (I. B. Lefter ce zice ?), Funar — de-a dreptul din Lancrănjan, Mircea Druc — din „romanele despre Bucovina ale lui Ion Țugui", Mînzatu — „sfătos și desuet, este **un biet bunie**, eroul lui Petre Sălcudeanu", iar Ilici — de unde, dacă nu din „tipologia imaginată de Dinu Săraru (...o înjurătură, o bruftuluială nu fac decît să-l umanizeze pe un comunist)". **Dixit !**

3. DE FAPT... ȘI DE DREPT..., „criza de nervi a revelat natura profundă a dlui Iliescu, aceea a unui spirit dictatorial lipsit de mijloacele totalitarismului" (N. Manolescu).

4. ULTIMA SOLUȚIE. Glosă pe marginea unei afirmații a lui Cioran (pornind de la Nenea Iancu) : „E limpede că moartea e lucrul care se poate face cel mai bine într-o viață de om. Singurul lucru despre care un scriitor scrie". Interesant e că afirmația aparține celui mai tînăr (virtual) pensionar al literaturii române : **Cristian Popescu.**

5. CRISPĂRI HERMENEUTICE. Din articolul cu acest titlu al prietenului meu Dan Stanca, apărut în LUCEAFĂRUL, desprind : „La Pucioasa s-a ridicat într-un timp foarte scurt o biserică creștin-ortodoxă care întruchipează coborîrea pe pămînt a Cetății Noului Ierusalim. **Pucioasa** nu este un loc întîmplător. Numele său are o certă relație cu sulful, dar în același timp și cu miasmele infernale care sînt pucioase, adică put. (...) Dacă Pucioasa conține în numele ei atît sulful alchimic cît și miasma iadului, e limpede că **Smeieni** poartă în denumire cuvîntul zmeu a cărei origine titanic-asurică și, deci, infernală se afla deasupra oricărei îndoieli". Așa e.

6. UN NUCLEU MITIC a descoperit Vasile Spiridon : „Credința salvării în sensul mîntuirii l-a determinat pe poet să resacralizeze pentru sine mitul, reinvedrînd nostalgia mitică a romanticilor și dînd finalități filosofice paralel cu cele literare" **(Ondina).**

7. GENEZA STELEI FUNERARE. O CONFESIUNE
Confesiune de Stela Anchidin : „Cu forcepsul am venit pe lume, într-o / noapte de primăvară. (...) / Era o noapte sufocantă cînd / m-au năboit apele și stelele. Cu / picioarele înainte am venit". În popor, există superstiții ciudate în legătură cu nou-născuții care ies din pîntecul matern cu picioarele înainte : băieții vor fi neapărat fotbaliști, iar fetele niciodată poete.

8. SINCRETISM ȘI SINESTEZIE. O mărturisire — se pare — autobiografică a Xaviérei Hollander dintr-un supliment literar și de educație sexuală al revistei PHOENIX : „Într-adevăr, simțeam și eu cum mădularul îi crește în mine, de neoprit. M-am agățat cu pulpele de mijlocul băiatului, încercînd din toate puterile ca el să nu iasă, dar lupta era inegală. În pofida tuturor eforturilor, a trebuit să las să-mi scape cam șapte centimetri. Din fericire, ne rămăsese în comun restul de treizeci și cinci" (Versiune de **Carlo Stănescu**). Ce spune Apostolul Pavel în LUCEAFĂRUL : „Dar așa cum e, Dumnezeu a pus mădularele în trup, pe fiecare din ele, așa cum a vrut El. (...) Dar așa cum e, sunt multe mădulare dar un singur trup" (versiune de **Bartolomeu Valeriu Anania**, sprijinit pe numeroase alte osteneli).

9. PESCĂRUȘUL DIN LIVADA CU VIȘINI. Replici despre autosuficiența post-modernă a Cărții, care (se) devoră entropic, nelăsînd lectorului nici o șansă : „NIKOLAI : Ne resemnăm să trăim pe o insulă pustie ? VANIA : Nu e pustie. E plină de lume. Sîntem trei ; asta nu-i puțin lucru... NORA : Ai dreptate, dar ce se va întîmpla apoi ?... VANIA : Cînd apoi ? NORA : Mai tîrziu. VANIA : **Nimic. Absolut nimic. Eu mi-am dorit mereu asta.** NORA : Ce vom mînca ? VANIA : Vom pescui. NIKOLAI : Ce vom bea ? VANIA : Vom distila apa mării... **NORA : Ce vom citi ? VANIA : Vechile cărți. Sînt mult mai interesante. A treia lectură te va plictisi. Dar la a treizecea vei avea în față o carte nouă despre care nu știi nimic". (Horia Gârbea** în AVANSCENA, supliment al revistei TEATRUL-AZI).

10. DESPRE SCRIS ȘI SCRIITORI. Un vechi articol al lui Mircea Eliade. „Un prieten îmi vorbea de curînd de o propunere : **Tinerii să tacă zece ani.** Adică să se retragă fiecare în cămăruța lui, să muncească, să sufere — și numai după zece ani să scrie. Intrarea lor în publicistică ar fi atunci fulgerătoare. S-ar impune cu atîta siguranță, încît nu le-ar putea rezista nimeni. Și lichidarea aceasta a cadavrelor culturale și literare, cu care se ocupă acum unii din noi, ar fi atunci aproape automată". Finalul articolului : **„Mi-e milă de asemenea nemuritori de provincie".**

11. NUMĂRUL DE PE TRICOU AL LUI ILIE STAN.

Dan-Silviu Boerescu

povestea vorbei

Tautologii

În mod obișnuit (deci nu în utilizarea specializată din logică), **tautologia** e înțeleasă ca repetare a aceleiași idei sub aparența unor oferte de informație diferite — și e judecată ca o eroare de gîndire sau de exprimare. Enunțul tautologic spune puțin în cuvinte multe și sub aparențe înșelătoare. Ca fenomen lingvistic, a fost discutat ca tautologie tipul de enunț în care se repetă (ca subiect și ca nume predicativ) același cuvînt : „Legea e lege" ; „Să fie masa masă" etc. Într-un articol al lui Al. Graur și în capitolul din Gramatica Academiei redactat de Eugenia Contraș a fost discutat amănunțit acest tipar în care tautologia e intenționată și, în fond, doar aparentă : în cea de-a doua utilizare a sa, cuvîntul care se repetă are sens schimbat — generic, valorizator ; se realizează astfel o veche figură a retoricii : **antanaclaza.** Falsa tautologie se bazează pe un efect de intensificare, identificînd, într-o situație individuală, o noțiune în gradul ei cel mai înalt, absolut („omul să fie om" ; „dacă-i bal, bal să fie").

Există însă și o adevărată tautologie ; tot intenționată, ea nu comunică ceva nou despre lucruri și noțiuni, ci se pune în valoare pe sine, într-un joc lingvistic evident. Dacă la falsa tautologie identitatea perfectă a formelor conduce către diferențierea sensurilor (altfel, n-ar avea nici un rost să comunici că un lucru e egal cu el însuși), tautologia veritabilă folosește forme deferite, dar cu sensuri identice. În limbajul familiar circulă cîteva tautologii cu structură de proverb, de maximă aplicabilă unor situații diverse : **cine are posedă, cine știe cunoaște.** E posibil ca ele să-și aibă originea în false tautologii care valorizau repetiția; într-un posibil enunț „cine are **are**", a doua apariție a verbului ar fi încărcată de determinări neexplicite, dar marcate prin intonație : „are cu adevărat — și acest lucru e important, semnificativ etc.". Prin înlocuirea termenului identic cu un sinonim „cult", interesul se mută de la nuanțele de sens la tautologia însăși — enunțul căpătînd valoare ironică. Intensificarea e neutralizată, semnificația se reduce la banalitate („are — și atît ; are — și ce-i cu asta ?"). Posibilele continuări ale începutului de proverb „cine știe..." produc fie un efect narativ („cine știe cîștigă") fie o focalizare admirativă, apreciativă asupra esenței și importanței faptului de a ști („cine știe știe"), fie o apreciere ironică, în fond negatoare („cine știe cunoaște").

Un tipar asemănător, dar lipsit de predicație (descris de obicei ca **pleonasm**) apare în alte formule ale aceluiași limbaj familiar : **bref pe scurt, antică și de demult, prima-întîi, lux-antila** etc. Unele sînt comparabile cu procedeul coordonării de sinonime, utilizat în exprimarea curentă și în literatură, dar se delimitează de acesta prin faptul că nu pun în valoare nuanțe de sens, nu sugerează gradații subtile. Tautologia din exemplele de mai sus e intenționată, conștiința lingvistică acționînd în recunoașterea atît a relației sintactice contrazise de echivalență (determinare sau coordonare), cît și a sinonimiei dintre cuvinte și locuțiuni aparținînd de obicei la două registre diferite : al neologismului cult **(bref, antică, lux)** și al expresiei curente. Același tip de asociere stilistic distonantă se întîlnește, de altfel, și într-o formulă (non-tautologică) foarte răspîndită : **om cu persoană** („Nu ne mai înțelegem om cu persoană") ; în acest caz, substituția în construcția populară preexistentă „om cu om" e aproape sigură.

Structura tautologică nu e rigidă : relația între cele două elemente obligatoriu echivalente se poate suprapune peste relația acțiune-scop : **„Ne-am adunat** aici ca **să ne stringem"** ; **„Vorbește** ca **să nu tacă"** etc. — comunicînd eficient și tonic **lipsa de sens** a acțiunii. O formulă și mai complicată apare în distihul „Frunză verde de **dai n-ai** / Ia mai **dă** să vezi că **n-ai**" (cu varianta pentru al doilea vers, „Ia **nu da** să vezi că **ai**"). Surpriza reinterpretării propoziției **de** din clișeul „Frunză verde de..." ca o conjuncție condițională e urmată de cea a reluării conținutului în versul al doilea și chiar de evidența la un prim nivel de lectură, a ideii că nu mai ai ceea ce ai dat. Că sensul global e aici netautologic (ceva în genul „dărnicia te sărăcește") e mai puțin important : la el se ajunge trecînd prin ironia platitudinii.

Tautologia folosită conștient pentru a contrazice o structură gramaticală, de pildă pe cea disjunctivă („Plecăm, ori ori nu mai stăm ?") e un fenomen prin care limbajul familiar îl continuă pe cel popular. La Creangă există mai multe ilustrări ale procedeului : „Măi Ioane, dragi ți-s fetele ? — Dragi ! — Dar tu lor ? — Și ele mie !" ; „Pân-acum ț-a fost mai greu, dar de-acum înainte tot așa are să-ți fie" (exemplu încadrabil doar într-o definiție mai largă a tautologiei). Un exemplu clar — „Căci nu vă pară șagă : de la Neamț pînă la Iași e cîtu-i de la Iași pînă la Neamț nici mai mult, nici mai puțin" — demonstrează încă o dată că tautologia construită cu intenție funcționează global, la nivelul textului, nu prin modificări de detaliu ale sensurilor cuvintelor. Nu e pusă în evidență nuanța, ci mecanismul prin care limbajul își controlează și își sancționează (prin umor) potențialele defecte.

Rodica Zafiu

Poezie și ritual

Ileana Mălăncioiu, SORA MEA DE DINCOLO, Editura Litera, București, 1992

O reeditare (mai exact spus o a doua ediție) îmi dă prilejul să scriu astăzi despre unul dintre cei mai importanți poeți români din perioada de după război, Ileana Mălăncioiu. De data aceasta, volumul în discuție are un caracter cu totul special, prin componenta lui biografică foarte directă și prin asumarea aproape nemediată a unei anumite realități. Un termen imediat de comparație poate fi găsit în poezia lui Eugen Jebeleanu **(Elegie pentru floarea secerată)**, sau Cezar Baltag (în volumul **Euridice și umbra)**. Dar categoria mai largă în care poate fi încadrat ultimul volum al Ilenei Mălăncioiu este aceea a poeziei ceremonialului mortuar, **threnos**-ul, **kommos**-ul și **epicedium**-ul din tradiția greco-latină, cu toate variantele lor mai speciale, de la savantul **laudatio funebris** și pînă la **bocetul** popular atît de răspîndit la noi.

Ceea ce impresionează imediat în poezia Ilenei Mălăncioiu este discreția aproape absolută a plîngerii elegiace, retorica simplă sau gesticulația minimă care abia dacă acompaniază sentimentul, în fine, un fel de disperare reținută, care sporește forța emoției, amintind de vechile tragedii: „Preotul cînta slujba obișnuită / dascălii îngînau partea lor / mă uitam cum cad bulgării peste tine / și mă miram cum nu mor. // Tata plîngea, dar trăia mai departe / lacrimile mamei erau secate / copiii tăi nu știau încă să plîngă / vîntul nu știa peste ce bate. // Lîngă crucea de lemn pe care scria / că te-ai dus la treizeci și trei de ani neîmpliniți / cu liniștea cu care legăna / crîngul de pomi înfloriți. // Îmi amintesc bine, tu erai singură / în cenușiul mat al humii / eu însămi stam la capul tău / ca la celălalt capăt al lumii." **(Atunci am înțeles)**.

De n-ar fi rimele (foarte simple și ele), am avea sentimentul că participăm direct la toate fazele mai importante ale ceremonialului funerar, priveghiul, înmormîntarea propriu-zisă, parastasul, pomenile — un ceremonial în care, iată, însuși volumul Ilenei Mălăncioiu se integrează, prin reeditare, ca o supremă ofrandă: „Am văzut rochia ta roz pe o fată tînără / pe care venea foarte bine / și-am văzut-o pe mama o clipă / uitîndu-se la ea ca la tine. // Trebuie să-i mai dau ceva, mi-a spus, / azi-noapte am visat că-i era frig / și-am vrut s-o strig să ia ceva pe ea / și n-am putut s-o strig. // Se ducea grăbită așa cum se duce / fata asta pe drum / și era îmbrăcată cu rochia / cu care este ea acum." **(Rochia ta roz)**

Există cu toate acestea în volumul **Sora mea de dincolo** mai multe momente în care masca antică se dezlipește de pe fața unui fel de a fi în esență **clasicist** permițîndu-ne să pătrundem, fie și numai pentru o clipă, în subteranele pline de tensiune ale unui neașteptat spectacol **modernist**.

Așa, de exemplu, tentația identificării, ca într-o halucinație fulgurantă, cu cel dispărut: „Așezată alături de tine / pe locul de veci al bunicilor / de unde se poate vedea în biserică / pînă-n altar / așteptam să iasă cu sfîntul dar. // Lumea era gătită ca altădată / sta în genunchi cu spatele spre spre noi / nimeni nu știa că eram îngropată / dacă m-ar fi strigat aș fi răspuns / de sub lespedea plată // pe care o trăsesem încet / fără să-mi dau seama / cum aș trage o țoală / sub care dormeam împreună / lăsîndu-te pe jumătate goală." **(Așezată alături de tine)**

Același impuls al identificării e de recunoscut și în versiunea mult mai muzicală a călătoriei mortuare, în vis: „M-am lăsat în voia apei / și m-am dus în jos o vreme / unde nimeni nu mai plînge / unde nimeni nu mai geme. // Nu era nici noaptea aceea / dar nici soare și nici nor / doar tăcerea se lăsate / peste plînsul tuturor / Ne-am privit în ochi tăcute / cum privim spre marea moartă / încălzită de curentul / apelor care ne poartă / fără știrea noastră-n voia / valurilor prea înalte / cînd corabia străină / începuse să ne salte / mult mai sus decît se poate / îndura pe cînd ești viu. // Am strigat după-ajutor. / A venit. Era tîrziu." **(Sora mea dusă de ape)**

Neașteptate în raport cu seninătatea clasică a întregului ceremonial mortuar sînt și izbucnirile de spaimă obsesională, foarte rare în volumul **Sora mea de dincolo**, dar extrem de impresionante prin simbolistica lor: „De dimineață iese din întuneric păianjenul / cu picioarele lungi și foarte fine / și se plimbă o vreme prin patul / în care primesc vești de la tine. // Dar parcă te-am prins ieri dimineață zic, / dar parcă erai și mai urît / dar parcă mi-a fost frică de tine / dar parcă îmi amintesc că te-am omorît. // Nu eram eu, încearcă el să mă lămurească, / uită-te bine la piciorul meu care se frînge / și la trupul nevinovat în care nu este / nici o picătură de sînge. // Lasă că vă știu eu, îi șoptesc, / nu mai aduceți decît vești de rău / și el îmi spune că dacă-l iert / la noapte voi vedea din nou sufletul tău // așezat undeva deasupra mea / în primăvară / cînd a fost scos cu sila din carnea înmiresmată / ca din propria lui țară. // Dar nu mai pot să mai suport, strig, / și-l calc înfricoșată pe podea / și-a doua zi îl regăsesc din nou / mergînd în liniște pe tîmpla mea." **(Păianjenul)**

În sfîrșit, în diapazonul atît de încordat al lirismului elegiac din volumul **Sora mea de dincolo** vibrează și sunetul indiferenței universale, ca o ironie care de fapt va insolita și mai mult tragismul sentimentelor ascunse de obicei cu discreție într-un poem: „Un șoarece de cîmp umblă prin cimitirul satului — / gata, zice, aici este un cîmp și nimic altceva, / și eu mă uit la el cum trece liniștit / prin iarba proaspătă crescută deasupra ta. // Cum un cîmp? strig revoltată / nu vezi făcliile care îți ies în drum / și coroanele veștede și crucea de lemn / de care te-ai izbit chiar acum? // Unde ai găsit aici seminte-ngropate / ai început și tu să rozi oase / și să hotărăști singur ce e negru și ce e alb — / nu îți miroase // a mort în iarba aceasta unduitoare / prin care umbli sigur pe tine și tîmp? / Nu, îmi răspunde, trecînd înapoi liniștit / peste mormîntul tău un șoarece de cîmp." **(Un șoarece de cîmp)**.

Tragic fără emfază fără patetism și fără „podoabe", lirismul Ilenei Mălăncioiu, din **Sora mea de dincolo**, reușește performanța neobișnuită de a pune biograficul în legătură directă cu fiorul adînc al marii poezii. O performanță la care nu au acces decît poeții cu adevărat excepționali.

Florin Manolescu

---

solilocvii

Locuri comune

sau despre o adevărată comunicare

O emisiune de televiziune cum sînt cele pe care le încearcă, încăpățînat, M. Tatulici, adică una „pe viu", cu invitați în studio, puși adică să alerge în jurul, ba chiar înăuntrul unei idei, problematici, cestiuni arzătoare, un asemenea lucru ar trebui să fie cît se poate de atrăgător, sprinten, o adevarată fermentație de idei, o **gîlceavă** din care noi, cei de pe margine, să ieșim dacă nu luminați, măcar surprinși, turtiți, ori cel puțin cîștigați. În covîrșitoarea majoritate a situațiilor însă, o benefică plictiseală ne împinge pînă la urmă, oricît de mare ar fi interesul pentru tema abordată, oricît de „aleși" invitații, ne împinge, zic, să schimbăm canalul, ori pur și simplu să închidem televizorul. Și nu e bine, nu e normal ca „schimbul de idei", comunicarea dintre **oamenii vii** să nu ne atragă. Iar vina, cîtă e, nu stă în circa realizatorilor (poate doar în privința numărului totdeauna prea mare de invitați) ci mai cu seamă a celor care, ajunși în studio, uită pur și simplu că rostul lor acolo se reduce la două componente simple: aproximarea, cît mai exactă și mai în adîncime, a unei **singure** „cestiuni" (căci prea multele excursuri laterale ori de-a dreptul alături devin, după o vreme, obositoare) dar mai cu seamă realizarea unei circulații informaționale între cei prezenți, adică o adevărată comunicare, o in-ter-co-mu-ni-ca-re, o discuție, domnilor. Și uite că, în ciuda ideii preconcepute că o viață întreagă am tot stat la taclale (n-am... „făcut" ci am „vorbit"), la o cafea, în birouri, tramvaie, la cozi, la o bere, la meci, peste tot, uite că puși să discute **între ei**, sutele de români perindați prin emisiunile lui Tatulici reușesc foarte rar tocmai acest lucru pentru care ne consideram nu numai înzestrați, ba chiar condamnați. Cei mai mulți nu numai că vin de-acasă cu prețioasele idei proprii ambalate în celofan, dar ceea ce spun n-are legătură nici cu tema ca atare (ori n-are cine știe ce legătură), dar mai ales n-are legătură cu ceea ce au apucat să spună ceilalți. Totul, dar totul se petrece exact ca la ședințele noastre de-o viață întreagă, unde fiecare era obligat să-și țină micul său spici pe baza unei bibliografii obligatorii. Numai că acum sîntem liberi, iar libertate înseamnă nu numai posibilitatea de a avea „idei proprii" (ceea ce nu e prea greu), libertatea înseamnă — lucru care, uite, se dovedește al naibii de dificil — posibilitatea „întrunirii" adică a schimbului de idei, a comunicării libere între cetățeni. În fond, și atunci cînd colportam „ideile" obligatoriei bibliografii, dar și în situația cînd — accidental ori prin eroare genetică, unora, totuși, ni s-a mai întîmplat — îndrăzneam să avem propriile noastre gînduri rostite, uneori, — culmea curajului — cu glas tare, în nici una dintre aceste situații nu se poate vorbi despre o adevărată comunicare, căci singura comunicare reală este cu celălalt, cu ceilalți. Zeci de ani (iar în cazul celor sub patruzeci de ani asta înseamnă... dintotdeauna !) ceea ce comunismul a ținut să reușească cu orice preț a fost mutilarea personalității umane de componenta ei principală: comunicarea spiritelor, care nu se poate realiza decît între semeni. Vorbirea cu sine nu este decît o abatere care ajunge pînă la urmă la țipăt. Iar acum acum ar trebui să reînvățăm totul, dar înainte de orice ar trebui să învățăm, cît mai repede, tehnica dialogului.

■

Boala „personajelor" emisiunii lui M. Tatulici e, care va să zică, o boală a întregii noastre societăți, cronică, gravă, și nu putem trece mai departe fără a remedia, cît de cît, o asemenea meteahnă. E o maladie comunistă, care-și arată colții absolut peste tot, de la oroarea lui Ion Iliescu pentru dialog pînă la... învățămînt de exemplu, dacă tot am pornit de la emisiunea cu pricina. Căci interesant de observat este că nimeni dintre participanți nu și-a dat seama că însuși felul în care se desfășura emisiunea (anormal, adică în absența comunicării reale dintre cei prezenți) este simptomatic pentru... învățămîntul nostru căruia, și lui, îi lipsește aceeași componentă, un învățămînt care se desfășoară ca o perpetuă **ședință**: profesorii, ca și copiii, nu fac cel mai adesea decît să țină discursuri, pregătite, memorate mai de mult ori abia cu cîteva ore înainte. La ce bun, adică, toate acestea, la ce bun un învățămînt care pregătește generații de oameni care, ca mine, nu știu decît să vorbească de unul singur.

■

Șase personaje într-o cursă. Fiecare pe culoarul său. Milioane de spectatori care, prin aplauzele lor, urmează să-l propulseze pe unul dintre ei, cu un anume avans, dincolo de linia de sosire, direct în fotoliul prezidențial. Nu există comunicare între ei, ca și cum n-ar trăi în același timp, în același loc. Doar rudimente: aluzii, atacuri voalate, catifelizate. Fiecare cu discursul său, pregătit de-acasă, memorat din vreme ori doar cu cîteva ore înainte. Tu, spectatorul de pe margine (dar deloc dezinteresat, căci, îți vei alege propria ta viață), cum să știi care e cel mai bun cîtă vreme nu sînt niciodată față în față, nici măcar nu aleargă împreună, ci pe rînd, fiecare în stilul său, fiecare pentru sine. Or, în absența comunicării reale dintre participanții la actuala campanie pentru alegeri prezidențiale în România, aceasta rămîne o simplă cursă sau cel mult o searbădă emisiune de genul celor realizate (iar nu concepute, intenționate) de M. Tatulici. Adică, o șe-din-ță.

Mihail Oprea

doina uricariu

și tu, cornee udă de lacrimi, superbă înotătoare

rugăciunea transformată în logică :
mă rog de ochii mei să te uite,
de mîinile mele să te uite,
de trupul meu să te uite,
ca și cum ar fi doar sfere perfecte,
falange perfecte : cinci pînă la zece raze egale,
din centrul cercului la marginea lui,
bărbatul acela înscris într-un cerc,
Renașterea purtînd în carul de triumf al geometriei
omul universal
învingătorul,
cuceritorul
ființa de la trapez, gimnastul cu mușchii superbi
și aleasa lui cu sînii crescuți cu siliconă,
plini, tineri, să fi tot avut paiș'pe ani...

dormiți și nu-l visați,
treziți-vă și nu-l vedeți, irișii atletici
și tu cornee udă de lacrimi,
superbă înotătoare
într-un bazin nu prea modern,
logica transformată în rugăciune...

iartă-l, Doamne, pe cel care citește acest poem
pentru circul vieții sale și iluzia cercului
și mă iartă pe mine :
ochii plinși poartă veșminte de cardinal.

îndrăgostiți și patrule din curatul murdarul decembrie

să domini și să ucizi,
să ne omorim unii pe alții...

cînd se construia piramida minciunii
aceleași mîini ne pipăiau pe amîndoi
să ne lase să trecem, revoluționari trecători,
curați după mecanica percheziție

iarnă și sînge,
apoi hăituiam adevărul,
hăituită de aceleași minciuni
și tot mai greu înaintam către noi, tot mai singuri

pe ecran pîlpîie uneori părul de aur
și chiar atunci un fir din părul tău albește la tîmplă,
nici o patrulă nu ne mai taie drumul liber
și dezlegat de mîinile noastre ce și-au uitat
îndrăgostita sfială

apoi m-ai mîngîiat într-o zi
cu podul palmei încă fierbinte precum al patrulei
pipăind trecătorii mecanic :
să nu mintă, să nu trădeze, să nu ucidă
curatul, murdarul decembrie,
apoi te-ai prezentat voluntar / să minți și să uiți

eu crucea ți-o mai port

tu m-ai uitat mai mult decît te-ai uitat pe tine,
tu nu mai ești mai mult decît eu nu mai sînt,
doar tălpile noastre își lasă urmele sub cer pe
pămînt
și chiar dacă drumul lor nu e sfînt
îmi strigi cu toate puterile : „să ai parte de bine !"
lăstarule, TEIULE frînt.

tu nu mai ajungi la mine, cum nu mai ajung
eu la tine
și-ți văd mîinile și genunchii tremurînd,
în vreme ce împietrit trupul mi-l ține
Dumnezeu și crucea pe care ți-o port doar în gînd.

tu nu mai muști zăpada din mine,
cum eu nu mai sărut zăpada din tine
și-nveți cum se-ntorc lăstarii de vie în rînd
legați de rafia care-i strînge pe sîrme puține
ca un șireang ce ucide cuminte și blînd.

magnetic fields

nimic sau totul dar singur,
trupul meu se privește diform în cuvinte,
le aud, le rostești, le uiți,
le dai bucățica de zahăr

săriți peste flacără, peste lacrimă
voi lei care mușcați doar groapa unui Sfînt
Magnetic fields,
Jean Michel Jarre
și semințiile lui de sunete
din care mă nasc din nou,
copil cu Biblia într-o orgă electrică, în sintezaizer

înțeleptul tînjea să-i cînte un cîntec de leagăn
chiar gura fiarei care mușcase din el.

portret cînd plecam

chiar el speriat fuge de el
și pe covor adormit își zbate picioarele
gonind în coșmarul în care aleargă
s-ajungă din urmă curatul mănunchi
din florile verii de tei,
trîntit la pămînt chiar și-n somn
îl vezi schiopătînd în clipa în care visează
să-ți culeagă din nou sufletul,
să-i simtă mirosul,
să-i așeze pe umerii mici haina largă
strîngîndu-ți la piept pudoarea,
plecarea.

groparul de grăbit

micul răgaz al florilor de tei
ți-e smuls cu lașitate din cuvinte,
se sperie că l-a rostit, aleargă mort,
ar vrea să aibă pentru tot ce-a spus morminte.

îl vezi cu cimitirul lui unde îngroapă
grăbit minciunile ca stîrvuri anonime,
lopata-i tremură, metalului complice
i-e mult mai mult decît i-e lui rușine.

visează-un crematoriu care-ar arde
muguri, îmbrățișări și ani deodată
și fiecare ceas din viața-i blestemată
pe care a ascuns-o sub cocarde.

la gît mătasea șalului e laț șăgalnic
nodul să cheme haita-n alte vieți,
groparul e grăbit, morminte strîmbe
ar vrea să-nalțe pentru el pereți,
groparul e grăbit și strînge-n brațe
trupul de lemn al harnicei lopeți.

despre...

Principiul sertarului

Poet din inteligență, Augustin Pop își duce mereu poemul spre o limită experimentală. Dacă nu vocația, măcar plăcerea lui e de a verifica rezistența unei formule sau a unui principiu poetic, împinse la ultimele consecuții. Stenograma cotidiană și intertextualitatea sînt cele care se bucură, de-o vreme încoace, de favorurile sale excesive. Raționalizările poetului se bazează, în principal, pe radicalizarea unui principiu, pe fanatizarea sa. Stenograma se va sufoca astfel, în detalii precise și într-o insignifianță compactă iar intertextualitatea va subția inițiativa poetului pînă la simpla decupare. Și una și alta sînt puse să reziste în condiții extreme, de cultură forțată, și trecute din regim instrumental în regim substanțial. În bună parte, dacă nu în întregime, tensiunea poemelor vine din polemismul programatic al scriiturii, din diferențierea ostentativă, calculată nu doar ca mijloc ci și ca finalitate. Cînd ambițiile poemului se opresc aici — și se opresc adesea — Augustin Pop e doar un programator textual cu o poetică ludică. Dar el vizează, de regulă, o transcendere a gratuității, dacă nu în viziune, măcar în atitudine.

Prima lui carte — **Ceea ce fulgerul amină** (Ed. Dacia, 1981) — era o paradă a disponibilităților. Debutul, ușor întîrziat și el, l-a prins pe poet la răscruce. Ezitant în fața a trei modalități lirice, el a ales-o pînă la urmă pe a patra : cea a sertarului. **Apropierea**, trasă tot la „Dacia", în 1990, e sertarul revărsat al unui deceniu în care Augustin Pop și-a întreținut poetica din principiul moral și din subversivitate. Textele sale, mai cu seamă ciclul **Libertăților dictatoriale**, sînt dintre puținele care au rupt pactul esopismului și s-au angajat într-un limbaj politic direct și abrupt. Poetul redactează aici o nouă „declarație a drepturilor omului", în care consemnează, șarjat și alert, după topica ineluctabilă a decretelor restricții succesive, în contrariu. „Libertățile" lui sună monstruos și grotesc, atingînd situația existențială din vremea comunismului și definind-o : „Fiecare cetățean / are dreptul / să gîndească orice. / Gîndurile tuturor cetățenilor / trebuie să se încadreze / în cadrul regulamentelor de gîndire. / Nu sînt admise / acele gînduri / care nu s-au transmis / prin tradiție, prin viu grai / sau care nu au fost / temeinic gîndite / de către cel puțin / jumătate plus unu / dintre gînditorii oficiali". Impactul acestor poeme rămîne, totuși, conjunctural și forța lor se rezumă la documentarul picant al alienării. Poetul a ales o stilistică vivace și caricaturală, întorcînd spre frivolitate și euforie sarcastică un complex dramatic. El trece elegant și surîzător pe lîngă fondul ontologic al propriei poezii, declasîndu-l în gratuități. Acest mod de a-și păcăli propriile teme prin inteligență e, de altfel, aproape general în poezia lui Augustin Pop.

Poetul trage programatic — sau doar irepresibil — spre comoditatea existențială și problematică nu atît nepunîndu-și probleme cît rezolvîndu-le mai curînd eclatant decît exigent. Prima lui grijă e de a nu atinge o coardă patetică. Din această obstinată fereală iese un joc între implicare și detașare care sfîrșește în ambiguitate. Inhibiția confesivă din primul volum, prolucînd un „tu" de paravan, e depășită acum prin soluția unui biografism imediat și vînjos. Dar cu cît e mai insistent și mai ostentativ marcată prezența eului ea devine cu atît mai goală. Confesiunea rămîne aparentă, exterioară, scrupuloasă în consemnarea amănuntelor cotidiene dar riguroasă în eludarea proceselor interioare. Textul se încarcă de semnele ei doar pentru a o putea vida de substanță. Angajat în cotidian, Augustin Pop vine în picaj spre poetica lui Victor Felea, mutînd doar accentele de pe notația melancolică pe stenograma ironică și de pe nostalgia de șevalet pe specularitate. Topica și textura discursului nu sînt, însă, altele, după cum nici fondul de blazare pe care crește iluzia nu e mult diferit. Pe precise detalii insignifiante, poetul desenează, pe jumătate în joacă, corpul de fum al himerei, construind pe linia fluidă dintre optativ și actual. Și triumful său iese, ca și al lui Felea din trucate renunțări și abandonuri. Pornit de la limita de jos a anostității, poemul devine un ceremonial de introducere a sensului în real, tentînd un impact între semnificație și semn. Confesiunea brută e doar stimulată, cadrele ei derizorii servind de mediu în epifania ideii poetice. În sintaxa lui plată, țesută din detalii, iluzii și decepții, textul e o punte de înnobilare a realului, un mod de a-l sălta din decrepitudinea amorfă direct în semnificație : „După ce am venit / de la ședința societății de romanistică, / unde am ascultat o comunicare / despre forța cuvîntului, / am mîncat un cîrnat „Trandafirul" / și am băut ceai gastric calmant. / Cînd am turnat prima ceașcă, / mi-am amintit / că ieri aș fi vrut / să scriu un poem / despre ghețurile plutitoare / pe care le văzusem / pe Someșul foarte murdar. / Întregul peisaj / mi s-a părut / o imagine plastică a destinului : / fiecare mic ghețar, / adică fiecare om, / se zbate continuu, / torturat de o irepresibilă / conștiință a libertății, / fără să-și dea seama / că rîul curge / într-un singur sens / și într-o direcție / arbitrar și bine precizată". Reflexul distanțării de propria temă introduce în poem perspectiva caricaturală. Augustin Pop declasînd formula în care lucrează simultan cu utilizarea ei. La nivel poetic, registrele se interferează cu abilitate, dar sacrificiul se simte la nivelul ponderii semnificative. Între o fandare subtilă și aplombul problematic, Augustin Pop o va alege întotdeauna pe cea dintîi. Inteligența e, de altfel, capcana pe care și-o întinde singur și în care cade nu numai bucuros, dar și riguros. Poemele încep să prindă gustul vervei, devin spumoase și ușoare, încîntate de propria prestație, dar și atinse de un morb al suficienței ludice. Între inflexibilitatea morală ca joc și jocul pur se consumă toată gama de reacții și atitudini a poetului. El trage cu grație, dar și cu nădejde, spre zona detensionată a liricii, ieșind radios din gravitația confesiunii și din exigența existențială. Poemele fac tumbe, mai mult sau mai puțin spectaculare, pe scena cochetăriei : „Deși v-am rugat / încă din titlu / să nu citiți / acest poem, / ați început deja / lectura lui. / Ați făcut o regretabilă eroare : / pentru că este, de fapt, / un fals poem. / Atunci de ce l-am publicat? / Tocmai pentru a vă atrage atenția / să nu-l citiți: / desigur dacă nu-l publicam / nu l-ați fi citit, / însă nici n-ați fi știut / că nu trebuie să-l citiți". Pasiunea jocului și a gratuității atacă și norma morală cu care sînt scrise majoritatea poemelor. O morală detașată, nu numai produsă în marginea ludismului dar și dispusă să încheie în amuzament, se relativizează singură. Felul în care o profesează Augustin Pop are ceva mai degrabă facultativ decît vehement, căci euforia scripturală nu lasă, în poezia lui, să-i treacă nimic înainte. De fiecare dată ea rămîne elementul preeminent, punînd acordurile tematice majore în situații delicate. De aceea poetul cîntă tot mereu arii vesele ale alienării, marșuri vioaie ale terorii ori lieduri sprintene ale decepției. Poezia lui din **Apropierea** e o eminentă probă de subversivitate șăgalnică. Fugind de propria confesiune în biografismul flagrant, Augustin Pop fuge și de responsabilitatea propriilor teme într-o gratuitate plină de virtuozități. El scrie o poezie morală fără vehemență, o poezie politică fără participare și una confesivă fără revelații. Poetica sa e un mod de a le substitui pe toate prin inteligență. Și adesea doar un mod de a le goli.

Al. Cistelecan

La deschiderea noii stagiuni teatrale

Teatrul nostru cel de toate zilele

Revoluția poporului, revoluția tineretului, ne-a adus în dar și un teatru liber, descătușat, ieșit din prejudecăți și canoane, rupînd corsetul cenzurii, un teatru nonconformist ,un teatru al bucuriilor și obsesiilor noastre, al condiției noastre tragice, dramatice sau comice, un teatru cinstit al condiției umane eterne. Un teatru al **adevărului**. Căutarea și găsirea adevărului se fac — la fel ca orice revoluție — cu sînge, cu lacrimi, cu sacrificii, cu procese și condamnări (uneori, la moarte !), cu destulă nebunie, cu mult curaj... cu extraordinar de mult tragism. Întotdeauna, în oricare societate, au existat și există, așadar, și astăzi, oameni de tranziție (oamenii perioadei de tranziție) oameni cu sau fără caracter, cu comportament ambiguu... în orice orînduire viitoare, în orice lume pămînteană, în care oamenii se nasc (egali), trăiesc (unii, oricum !) și mor (mulți, lamentabil !), vor exista oameni răi și buni ! Orice societate democratică și liberă, revoluționară, luptă ca răii să fie în tranzit prin viața socială, reeducați și integrați sau eliminați. Despre ei este chemat, în primul rînd, artistul, scriitorul să vorbească. Teatrul este **cartea cu poze vii a vieții**, are menirea de-a ne prezenta pe scenă pe cei care nu rezistă prefacerilor revoluționare, la nou ! Personajele viabile, corespondente oamenilor pe care-i reprezintă, să fie de toate nuanțele, să compună o completă galerie umană. În prim-plan, să apară prototipul cel mai verosimil al inconformistului, acel personaj „curios" chiar „paradoxal", cu comportamente ambigue, contradictorii, surprinzătoare, acel aspirant la puritate umană, acel justițiar intransigent, incorigibilul decent, **inocentul**. A scrie și a juca un teatru al aprigei și tragicei încleștări între omul pur, naiv, inoportun, inconformist și ceilalți oameni, purtătorii ideilor malefice și făcătorii faptelor retrograde, cu gesturile burgheze sau comuniste, cu frazele demagogului sau parvenitului, cu violența ignorantului, cu cinismul falsului patriot sau falsului om politic, nu înseamnă deloc a scrie și a juca teatru sceptic, pesimist al dezumanizării și înstrăinării, al alienării și condiției umane absurde...

Dimpotrivă, numai acesta este adevăratul teatru politic, atitudinal, [illegible] transformator al conștiinței. O dată cu începuturile omenirii lupta dintre vechi și nou, a fost dramatică și scopul care a întreținut-o a fost încrederea într-o lume mai bună, mai dreaptă, mai cinstită. Iată condiția oricărui teatru optimist, să lupte pentru un viitor mai bun, pentru un om mai bun. Trebuie avut grijă, însă, ca personajele și realitatea, ideile, stările și relațiile din astfel de teatru deschis, liber, să fie statornice și credibile omenește și reale, în corespondență cu băncile de date esențiale despre lume și viață, uneori fiind necesar să spargă armonia universală prin stranii și neverosimile plăsmuiri incitante, șocante, teribiliste... prin cazuri-limită, patologice, de oameni și situații.

Atunci cînd dramaturgul, regizorul, actorii și ceilalți realizatori ai spectacolului teatral au găsit **adevărul despre adevăr !** (după ce au găsit adevărurile mai mici, la îndemîna filosofilor : adevărul despre dreptate, despre libertate, despre fericire, despre putere, despre iubire și despre viața omului cea de toate zilele), să nu ambiționeze, ridicol și steril, să-l prezinte în formule esopice sau socratice, nici în coduri excesiv încifrate. Forța și slăbiciunea, lumina și umbra **vieții** din totdeauna, decupate dintr-o parte a eternității umane (cea dinaintea noastră) și transferate celeilalte părți a eternității (cea de după noi), **concentrate** într-un om de-al nostru, concret, contemporan, dar purtînd în sufletul lui toate arderile și blestemele, toate faptele mărețe și toate păcatele tuturor oamenilor, un om simplu, dar prometeic, un om real, dar simbolic, hiperbolizat, iată traiectoria metamorfozării artistice moderne, iată transcrierea trainică a permanenței în actul teatral actual.

Nu sîntem partizanii exagerărilor formaliste, nici al redundanței teatralității și vizualității, al scenotehnicii absorbante, al robotizării, sintetizării sau ciberneticizării teatrului. Dar, pledăm pentru un teatru **afectivo-cerebral**, cu un **stil egal sieși**, cu metaforizări, parabolizări și hiperbolizări viabile, rezistente estetic, asimilabile publicului în spațiul său cognitiv și moral, spre înțelegere, meditație și schimbare comportamentală. Un teatru intelectual, interogativo-formativ, teatru cu propensiune pentru drama filosofică, pentru dezbaterea lucidă a marilor idei și fapte umane, în care ficțiunea, imaginarul să nu „mănînce realitatea" (cum susținea cîndva Sartre), ci s-o amplifice, s-o repotențeze, să-i confere bogate, dar limpezi semnificări.

Teatrul nostru liber cel de toate zilele, la care să mergem ca la Mecca, să fie un „teatru al factului uman" (Martin Esslin), un teatru al omului de astăzi (dar și de ieri sau de mîine) și de aici, de la noi (dar și de acolo sau de dincolo), un teatru neobișnuit, viguros, un teatru al timpurilor mitice și al celor prezente, cu prospecțiuni viitorologice, un teatru al tuturor rădăcinilor și cauzalităților politice și sociale, al continuității și al reunificării umane...

Acum în prag de nouă stagiune teatrală, închinăm slujitorilor scenei această meritată **Cinstire histrionului** :

Fiu al jocului fecund, frate bun cu veșnicia, călător prin spațiu și timp — fără busolă, dar știind unde sînt punctele cardinale ale artei sale : drama, comedia, tragedia și tragi-comedia. Un fel de Sfînt Cavaler în luptă cu năravurile și moravurile oamenilor. În **templul său, TEATRUL** cu altarele Thaliei și Melpomenei (în ultima perioadă făcîndu-i curte și muzele Euterpe și Terpsichora, întru ridicarea lui la rangul de artist total !), pe care le slujește ca un fanatic mare preot al omeniei, se întîmplă seară de seară autentice pelerinaje, însetații de artă venind, nu spre deșartă adorație (cîte unul, mai vanitos, se vrea și adorat), ci spre necesară întîlnire în cîmpurile mirifice ale **cunoașterii și înțelegerii**, spre redescoperire a **obîrșiei** și spre deslușire a **drumului de mîine.**

În templul său, **Măria Sa Histrionul** recreează nașterea, viața și moartea transfigurează eternitatea, metamorfozează umanitatea, iar **pelerinul-spectator** retrăiește varii ipostaze filosofice și existențiale ale **uimirii în fața minunii**, varii rezonanțe ale **tainelor** din conștiința universală. Histrionul concepe alte rosturi artei cuvîntului, nobile nuanțe și ezoterice simboluri, în sincretism creator cu celelalte arte, spiritualizînd neîncetat teatralitatea, îmbogățindu-i semnificațiile.

Caută neîncetat, fără obosire, sensuri și expresii noi, cît mai profunde, spre a se exprima artistic pe sine (în multiple stări). Iubește **libertatea și adevărul**, cîștigate astăzi definitiv. Nu este un executant tehnicist, ci un **creator**, reprezentîndu-și propriile-i idei și gînduri, intersectîndu-le cu ideile și gîndurile națiunii, pe fundalul universal de idei și gînduri. Scormonește, neliniștit, în adîncimile intelectului și ale sensibilității. Își frămîn[illegible] Se străduie să aibă multă cultură și mult umor, fără acesta din urmă neputînd înțelege și interpreta o dramă (in)umană. Trebuie să aibă și tristeți, nemulțumiri și revolte creative, fără acestea neputînd înțelege și interpreta o comedie (aparent) umană. Trebuie să fie bine înfipt în timpul său, să cunoască timpurile trecute (ale dezumanizării tiranice), să sară în timpurile viitoare și, mai ales, trebuie să folosească foarte bine... anotimpurile (fără a-i fi frică, iarna, c-o să înghețe pe scenă) ! Trebuie să mai aibă detașare și mobilitate, pentru a fi mereu altul și altul, atunci cînd întruchipează personajele încredințate.

Mai trebuie să fie un Mare Artist (nu actor) și un Mare Cetățean, partizan al idealurilor morale și civice ale noii **României libere**, slujitor neobosit al **adevărului și dreptății**. Un autentic militant pentru integrarea activă a valorilor filosofice și sociale (progresiste și patriotice) ale tradiției spirituale românești, ale moștenirii noastre culturale, în circuitul național și universal al prezentului. Să fie mereu contemporan cu Euripide, Seneca, Shakespeare, Moliere, Caragiale, Ionescu și cu alți asemenea nemuritori.

Mai trebuie să fie un artist umanist, revoluționar autentic, profund **democratic**, animat de romantismul purificat de acea REVOLUȚIE atît de tînără, din decembrie '89, declanșată de tineri, spre eterna fericire română. Arta lui teatrală să-și tragă seva din rădăcinile marilor histrioni ai artei noastre inconfundabile, din adevăratele școli românești de teatru, de la Millo la Nottara și Lucia Bulandra și mai departe, pînă la Radu Beligan și Horațiu Mălăele, racordîndu-se permanent la modalitățile moderne, novatoare de expresie teatrală. Să creeze o artă viguroasă, conștientă de menirea ei de a întruchipa specific și autentic spiritul național și, mai ales, să configureze spiritul **liber** al societății românești contemporane, renăscute în istorica zi de 22 Decembrie 1989, zi definitiv înscrisă în cartea de aur a istoriei patriei (chiar dacă-i contestată sau minimalizată).

Îi mai este necesară artistului o totală implicare morală în toate treburile CETĂȚII, o responsabilitate sporită pentru confortul intelectual și estetic al publicului de teatru pentru cîștigurile cunoașterii și educației multidisciplinare a OMULUI LIBER de lîngă sine, pentru infuzarea în spiritul românului, atît de bestial chinuit timp de 24 de ani, a mult doritei fericiri, a mult stropitei de sînge LIBERTĂȚI, cîștigate pentru veșnicie.

CINSTIRE Măriei Sale, HISTRIONULUI !

Vlad Andrei Orheianu

PRIVIGHETORUL

— rubrică realizată în colaborare cu publicația „Expres Magazin" —

Dare înapoi

**Eu sînt un iepure descurajat
de scăderea urechilor sale
Pe vremuri ajungeam cu ele
pînă-n ceruri
și le-nveleam
cu grijă
Eram mare cît Universul
Și la fel de speriat...
Apoi s-au născut stelele
care mi-au ars urechile
pînă cînd
au căpătat
forma lor pămîntească
de astăzi
Și de-ar fi să mi le refac
Aș pune stea lîngă stea
una peste alta
pe toate
și aș fi din nou
mare ca la-nceput
Și n-aș fi decît eu
URECHIATUL
și
ÎNTUNERICUL
Echilibrul !
Lacrimile alunecă pe obraji
Pînă ce
Se sfîrșesc —
Echilibrul !**

Antoniu C. Obancia

Trezire

**Cu ochii
Pe jumătate-ntredeschiși
confund lumina
cu mustățile pisicii...
De-i mai închid puțin
văd un tunel plin de lumină
prin care rătăcesc perfect străin
locomotivă cu cerneli nocturne...
Dacă-i închid de tot
îmi văd soarele negru
(ca o pisică noaptea)
în care s-a topit
locomotiva supraviețuirii mele...
Deschid ochii larg
și-am dispărut strivit
de lumea neluminii mele...
Departe o locomotivă g nditoare
și mai aproape o pisică de-ntuneric.
Acum văd clar
dar nu mai sînt
sau sînt
aproape apt de ziuă...**

Radu Dobrescu

Bătrînescul

**„Eee-he"...
Atît spuneai cu-același zîmbet
cînd bunicul însemna vreo victorie la table
pe spatele rețetei...
și el la fel zicea
după ce-l băteai tu...**

**O, Nea Surdu...
Ți s-a isprăvit vederea
Dă-te mă țigane dă-te !
Întreabă puștiule pe altul
de-i caldă pîinea !
Așa Nea Surdu
du la gură colțul —
biscuitul înmuiat în vin cu bogdaproste
lîngă bunicul în capelă...
La dreapta Nea Surdu la dreapta !
Ce faci ? Vai !
Ține-te de mine !
Nuuu... !
Ce-ai făcut Nea Surdu...
Zîmbești ?
Oo... zîmbetul tău — a rămas...
La fel a fost bunicul pe ultimul drum.**

Eee-he !...

Debil

**uite : fată de matostat...
la Lună
din partea Soarelui
la Soare
din partea Lunii...
tu ai scăpat timona din mîini
ștergi de praf crucile cimitirului
e vară :
plouă cu apă de castraveți
și tu-ți acoperi cu-n giulgiu pietros
fruntea pomeții obrajilor —
epitaful scrijelit de-un nevăzător
cauți să-nchizi partea ta de anotimp
într-un sipet —
pentru cînd florile-nsămînțate de tine...
ori pentru ea : cadou de Crăciun
dar
asta
nu
se
poate !
da' acum ai căzut :
sînge aspru ți-a curs în vine...**

27 XII 1990

**Îmbătrînesc și mă dezbrac de farmec.
Lovitele cuvinte demult nu fac scîntei.
Trăiesc la minim încercînd să fur
acestei vieți necunoscutul ei.
și cum mai pot seduce printr-un vers
ce și-a pierdut acoperirea-n dor ?
Rămîn doar nostalgia ca un chin,
destinul ăsta veșnic incolor.**

27 I 1991

**Cineva mai trebuie să spere,
cineva mai trebuie să dea
cîte-o zi senină de pomană,
lîngă o lumînare cîte-o stea.
Cineva mai trebuie să plîngă
pentru — atîtea tinere făpturi,
cineva mai trebuie să poarte
spinii-ntunecatei noastre uri,
cineva mai trebuie să moară
ca de moarte să ne vindecăm,
cineva mai trebuie să creadă
că prin haos vom ținti la semn.**

Doina Moldoveanu

Despre soare

**Zadarnic mai plîngi
O ! Zeu luminat
cu cuvintele tale cerești.
Nici vîntul ce străbate ag[illegible]
sudoarea firelor de iarbă
nu te mai poate auzi.
Ești prea departe,
timpul tău a trecut —
un destin ce zbătea-n nemurire
e mort.
Și poate doar focul spînzurat de [illegible]
va mai arde.
singur în galaxie,
o planetă sihastră
un soare
ce plînge pentru a și topi
setea trupească.**

Mara Buxbaum

Absență

**ce spargere de idei·
de spătarul acestui scaun — butuc
ca și cum un topor l ar hăcui insistent
un scaun ce se rotește în univers
satelit al cuvintelor**

Trecînd granița

**fum de țigară scrum în vorbe
orașul — viperă strivită
doar eu la o masă
alfabetizez tăcerile**

**lipsă de oameni —
s-ar fi ascuns —
unde —
ori au trecut altă graniță
aici nu mai sînt baruri
nici de zi nici de noapte
sînt rezervații de refugiați ai lumii
așa că stau de vorbă cu masa
nessul mai vinde
locuințe de nesomn
cred c-am să mai cumpăr
măcar încă una
inflație embargo
un lagăr alt lagăr
ceva cade aici
între zăbrelele amintirilor
un fir tremură prin ceață
număr scuzele prietenului
ca pe niște bani devalorizați
o femeie și-a ars pașaportul
la intrare
descoperindu-mă singur**

Mihai Colin

AXA CARAGIALE-IONESCU

Este indiscutabil faptul că, făcîndu-i un portret lui Ion Luca Caragiale, Eugen Ionescu de fapt se autoportretizează, radiografiază ființa caragialiană pînă într-acolo unde se strălumnează propria ființă. Oglinzile trădează, evident o oglindire de sine și pentru sine. Actul reflectării sfîrșește în identificare, în conștiința alterității perfecte. Caragialianul Ionescu se întîlnește, spectaculos, cu (pre)ionescianul Caragiale. Axa se constituie în deplină intimitate, cu de la sine putere fiind una eminamente electivă. Caragiale este, așadar, un Ionescu in nuce, în embrion. Numai că din furnicarul uman nu mai este, la autorul celor 12 scaune", antropoizi omogeni, fără identitate anume, cu prezențe (absențe) anonime ca și furnicile : automatizarea e dusă la extrem și ei apar ca niște mecanisme. Nu există, ci funcționează. Nu vorbesc, ci sînt vorbiți. Nu se mișcă, ci stau pe loc făcînd gesturi conform tragerii organizate de sfori. Sforile sînt scoase în prim plan, la Ionescu, în timp ce la Caragiale ele sînt aproape invizibile. Or, deosebirea nu e de esență, ci de tehnică.

Să dăm însă, curs portretizării lui Ionescu, sumarele deschideri de paranteză fiind îndeajuns.

Este în dramaturgia și proza caragialiană o satiră cu adresă precisă ? Pe cine-i satirizează : pe negustori, administratori, politicieni ; pe conservatori sau pe liberali ? Ar fi un efort zadarnic să identificăm categoriile clasele, persoanele și personajele sociale vizate. „În realitate, precizează Ionescu, pornind de la oamenii vremii sale, Caragiale este un critic al omului al oricărei societăți". (Note și contranote, Humanitas, București, 1992, p. 154). Furnicarul nu este atît românesc, ci general-uman, iar societatea — cea românească burgheză a sfîrșitului de secol XIX și începutului de secol XX. Este chiar omenirea lipsită de esența ei umană, intrată pe scena comediei de obște, este „tivilitatea" transformată în barbarie, oamenii degradați în antropoizi omogeni. Este o alunecare tragică, la limită, în neant. „Ceea ce îl particularizează este virulența excepțională a criticii sale. Într-adevăr, omenirea, așa cum ne este înfățișată de acest autor pare a nu merita să existe. Personajele sale sînt niște exemplare umane într-atît de degradate, încît nu ne lasă nici o speranță" (ibidem). Bineînțeles că într-o astfel de lume în care a dispărut orice semn al umanului, în care totul nu e decît batjocură și infamie, poate să se manifeste numai comicul pur.

Eugen Ionescu remarcă, deci, ceea ce întreprinde el însuși în teatrul absolutului, mergerea adîncă în caricatură, în grotesc, sarja parodică la extrem : „Să faci un teatru de violență, violent comic, violent tragic".

Mecanismul neantizării se declanșează sub semnul fatalității tragice, în haos ajungîndu-se prin absurditatea vorbirii, care-și întinde capcanele. „Slăbiciunile" (personajele caragialiene sunt „bestii lacome de lucruri delicate") îi duce pe „eroi" (care apar absolut dezeroizați) în talmeș-balmeșul vorbăraii. Capcanele le întinde chiar „rafinăria infernală" care îi seduce, îi atrage ca într-un puhoi indirijabil.

Asemănători cu oamenii mărginiți ai lui Henry Monnier, ei se scufundă cu desăvîrșire în iraționalitatea cretinismului. Se speculează extraordinar moștenirea revoluționarilor, eroilor filosofilor care au răsturnat lumea cu gîndirea lor. Profitînd, cu vanitate, ei o duc în hău, o lipsesc de orice sens, o golesc de inteligență. Lumea devine prin excelență o formă fără fond. „Ceea ce e deprimant este că înseși ideile, văzute prin acest haos intelectual se degradează, își pierd orice semnificație, în așa măsură încît, în cele din urmă, oameni și ideologii, totul compromis" (ibidem).

Chiar dacă este aproape, din punct de vedere al tehnicii, de Labiche sau Feydeau, Caragiale este mai adînc decît aceștia printr-un real ireal.

Este și obiectivul dramatic ionescian, formulat ca alunecare a fugitivului în greoi a transparenței în opacitate, a plinului în vid.

Se pare că o scînteie de inteligență totuși apare : micii burghezi români, transplantați într-o Europă liberală încearcă să înțeleagă evoluția lucrurilor. Dar în zadar ! exclamă Ionescu. „Acest efort mental recăzînd, istovit, ni-l înfățișează Caragiale în greoaia lui strălucire" (ibidem. p. 155).

Neantul în care se scufundă „eroii" lui Caragiale este însuși neantul politicii. Cretinizarea care frizează însuși iraționalul este stimulată de un proces de politizare iremediabil, marcat de „o rafinerie infernală" nemaipomenită. Capcana politicii este dulce-otrăvitoare, acaparantă fără șansă de scăpare, este mistificarea socială devenită automistificare.

Primul pas făcut în cadrul ei face ca adevărul să nimerească în mrejele minciunii, vorbirea să se transforme în trăncăneală, iar sănătatea să fie invadată de boli. Or Politica nu e o boală oarecare, e epidemie, bolșnită ce contaminează pe toți și bîntuie în omenire. Politica sfîrșește într-un joc tragic de-a politica, totul alunecînd în incert și indeterminat. Iraționalul tronează tiranic în asemenea condiții. „Deformarea limbajului, obsesia politică sunt atît de mari încît toate actele vieții se scaldă într-o bizară elocvență, alcătuită din expresii tot atît de sonore pe cît de minunat de improprii, în care cele mai rele nonsensuri se acumulează cu o bogăție inepuizabilă și servesc la justificarea nobilă, a unor acțiuni incalificabile". (ibidem).

Și Eugen Ionescu citează aceste ciudățenii sonore de la trădarea prietenilor „în interesul partidului" pînă la „oricare popor oricare țară își are faliții săi... Numai noi să n-avem faliții noștri !"

Veselia e generală, atinge culmile euforiei, numai că lumea lui Caragiale, ca și personajele în finalul piesei **O noapte furtunoasă** ,se prăbușesc în haos".

Absurdul se cască din discrepanțe, din fisurile ce apar între sens și nonsens, între elevația limbajului și absurditatea lui, stimulată de fondul sufletesc viclean, între politețea ceremonială și iosnicia lor organică la care se adaugă adulterele grotești. Amestecul face ca „în cele din urmă acest teatru, mergînd dincolo de naturalism, să devină absurd — fantastic" (ibidem p. 156).

Conștiința nevinovată, calmă, imperturbabilă îi transformă în personajele cele mai josnice ale literaturii universale.

Rod al unor instituții „tîmpite", ipocrite și pretins democratice, „eroii" caragialieni descompun societatea înainte de a fi compusă. „Totul se prăbușește în haos".

În condițiile talmeș-balmeșului, așa cum observa și Mircea Iorgulescu într-un pătrunzător eseu, lumea lui Caragiale pentru a supraviețui, generează haos, disoluția priindu-i nespus de mult. „E o lume a ficțiunilor verbale, clădite prin demolarea și înăbușirea adevărului și realității".

Însuși Caragiale nu este decît un Demiurg bufon care „creează" universul din nou din petece multicolore și antropoizi ce imită oamenii adevărați.

Mihai Cimpoi

---

interpretări

A exprima «ceva»

„Străinul : Și cel care nu enunță ceva este necesar, după cît se pare, să nu exprime absolut nimic".

Ceva mai corect pare : „...cel care **nu** enunță „ceva"... tocmai că **nimic** exprimă". Sau „...cel care **nu** enunță „ceva" este necesar, după cît se pare, să exprime nimicul absolut". Nici acum, însă, nu-i spus exact. Oricum fraza sună paradoxal și într-un fel și într-altul. Căci cum **nu** enunță... dar exprimă ?... (Ce are să exprime ? Ceea ce nu enunță ?... De unde are să exprime „ceva" dacă nu enunță „ceva" ?...). Mai corect e : „...cel care nu enunță „ceva" ...nu exprimă „ceva"... (ci exprimă doar nimicul). Dar și Nimicul vezi că e și el acolo așa un fel de ceva... contra lui **Ceva**, nu !... Și apoi e cu neputință să nu exprimi chiar nimic, cînd deja te exprimi. Căci măcar aceasta... dar o exprimi... Mergea vorba despre cel care nu enunță **„ceva"**... și nu despre cel care în genere nu enunță. În acest caz, deci, se poate să nu enunți „ceva", dar ceva totuși să enunți... Deci ceva deja exprimi. Nu-i numaidecît să enunți un **„ceva"** ca să exprimi și tu acolo cîte ceva... Și oarecum trebuie să ai **ce** să exprimi, dacă deja îl exprimi (deși nu e un **„ceva"**, poate). Alta-i deci că nu se știe dacă e **„Ceva"** ceea ce ai exprimat, dar de exprimat oricum te-ai exprimat totuși. Se poate face o filosofie întreagă numai în jurul acestei fraze. S-o facem doar puțin. Nu poți să nu exprimi ceva, dacă deja îți propui să exprimi (și atunci aceea e un ceva), măcar și aceea că nu enunți un „ceva"...

Astfel, revenind la început : cum poate fi și încă necesar (?) „...să **nu** exprimi **absolut** nimic" ? Deci, nimic, nimic... nimicuța să **nu** exprimi. Cum poate fi necesar... aceasta ? Necesar devine numai ce se face **Ceva** și nu nimic.

Surprindem aici două momente, două unghiuri de vedere asupra acestei expresii, pe care le vom cerceta în două rînduri : unul — cel al **necesarului** acesta curios aici, altul — că este necesar... **absolut... să nu exprimi. Necesar** — decade de la sine. Or, devine necesar să exprimi **Ceva** și nu să exprimi nimic (la ce bun această necesitate ?...) Deci se cere, e necesar să exprimi **Ceva** și nu nimic care nimic... Cum să-l exprimi, din care necesitate ? Cînd n-ajunge să devină **Ceva** ca să se vrea, să se ceară exprimat... Așadar se face exprimat **numai Ceva** (care s-a copt și printr-o necesitate pînă la inevitabil posibilă e devenirea lui de sine însuși, își obține Sinele și **atunci** ajunge să fie ceea ce este — El Însuși) și nu Nimicul. E drept că e necesar cîteodată, să taci, dar asta nu-i chiar nimic, nu-i totuna cu el, cel puțin nu întotdeauna înseamnă să faci nimic, să nu faci ceva... Dar, de fapt, uneori totuși e necesar să se aleagă nimic. Deci nimic să se facă toate... (cataclisme naturale, catastrofe ș.a.) să piară, doar că nu într-nimic se face asta, ci într-Ceva... doar că altul... Iată atunci acest nimic ajunge să însemne și el ceva...

Acum să rămînem în interiorul lui : „...**nimic** să **nu exprimi**. Dar (și mai ales astfel formulate) nici nu-i cu putință să-l exprimi (cînd este nimic ca atare). **Exprimă** — nu-i termenul cel mai nimerit pentru nimic. Cel ce nu enunță **„ceva"** — la asta și rămîne, deci, la nimic rămîne. (Ce fel de expresie poate căpăta **sau** da ce e nimic ?...) Pînă la **„ceva"** acesta mai urmează să te înalți cumva — tot prin **„ceva"**... Și dacă lipsește acel **ceva**, n-ai cum te mișca din loc (pentru a ajunge să **exprimi** — ce e considerabil mai mult decît nimic... ce e deja un ceva deci) și rămîi deci la nimic.

Prin urmare fraza Străinului poate fi interpretată și altfel. Cu ea putem spune și altceva. Și asta de acum e ceva... Dar e un **Ceva** acesta ?

Mai era aici o nuanță fină de tot cînd zicea : „...să **nu exprim absolut nimic"** Dacă urmărim cu atenție sensul de la un cuvînt la altul, termenii : **absolut** și **nimic** și încă pe care să nu-i exprimi... — nu pot sta alături. Căci nu se poate să nu exprimi **absolutul**. Ce e **absolut** se exprimă de la sine. **Absolutul** se poate **doar exprima**. Căci **El este**. Uite aici e la locul lui și termenul : **necesar**. Devine **necesar** să exprimi **absolutul**. Și nu să-l exprimi (cum e în text în fraza Străinului). „Să nu exprimi... **nimic** (fără **absolutul** dintre ele, dintre exprimi și nimic) — tot nu-i posibil — am spus-o mai sus. Căci Nimicul și așa... nu se exprimă, n-are din ce... Ce expresie poate avea, cînd e nimic ?... Or dacă exprimi... atunci **exprimi** (și nu faci altceva decît asta). Și dacă-i **nimic** ce să exprimi ?.. În concluzie așadar, toți termenii se neagă reciproc unul pe altul și nu pot succede unul altuia (să stea unul după altul). **Absolut** și **nimic** în modul cel mai vădit se taie, lichidîndu-se reciproc, desființîndu-se ca două contrarii perfecte. Și dacă fiecare-n parte-i de sine stătător, **Absolutul** e Totul, **El este**, iar **nimicul** vrea să însemne **tot ce-i este mai opus lui, Absolutului**, atunci și el, nimicul, din moment ce observați **este** totuși, în această postură de contrariu al absolutului,vrea să însemne, să fie deci și el ceva, căci doar față de el, în contrast cu el ca termen de comparație, pe fondul nimicului său Absolutul e **Absolut**, e **Ceva**... Nu ? !...

Așadar, separat ambii sînt. Dar îmbinați, cel puțin așa cum stau în fraza ce-o analizăm ce pot însemna și fi deci ? Decît un **gol** doar. Iar golul nici nimic nu înseamnă măcar. Nu-i și gata. Or, **polurile** își dau în cap unul altuia, căci nu se suportă reciproc (tot ce vrea să fie **Absolutul**, nici în ruptul capului nu vrea **nimicul**) și se înghit în mod firesc, tinzînd fiecare a fi ceea ce este el de fapt. Așa li-i natura, n-au încotro. Dar contează, pînă la urmă, că în loc de ce-a fost rămîne un gol doar. Și dacă nimicul e și el o negație măcar (a Absolutului) păi golul e și mai puțin decît atîta. E o absență.

Da , dar e și ea... Iată ce devine fără de sfîrșit și te copleșește, pînă la urmă, de-ți smulge tot cîte-o îndurerare să-l lași să fie... și el... Și-l lași... Și cine știe, poate că mai e... ceva și după gol în urma sa ?... Poate că-i premerge un ceva cu semnul minus... Care va să zică, dacă astfel stau lucrurile și nimicul e ceva, ba, și golul e tot un ceva și el mic de tot atunci din punctul acesta de vedere pentru a determina o lipsă totală deci, poate că nu putem nici **nimicul absolut**, căci și el exprimă categoric și încă în mod univoc ceva și anume : un nimic ras, nu... Lucru pe care-l putem spune, însă pentru fraza Străinului. Căci dacă : „...absolut nimic" nu poate fi — am văzut deja și apoi seamănă cu un Absolut umbrit, nimicnicit, pipernicit,ba chiar parcă nimicit, chiar de-i și doar în aparență așa, de nimicul acesta, cînd stă alături de El căci îi este opus... Dar aici imediat îți vine să te întrebi : cum poate nimicul strivi, devaloriza Absolutul ? Cînd Absolutul e Absolut...) atunci îmbinarea : „nimicul absolut" — poate fi. Căci exprimă și ea ceva (nimicul acela ras). Așadar, **nimicul absolut** nu e totuna cu **absolut nimic** (nimicnicit). Absolutul de nimic nu poate fi, nu există așa ceva. (Poate că nimicul și are nevoie de Absolut, dar Absolutul de nimic — nu). Este doar Absolutul singur, fără de nimic, solitar în măreția sa. Și de aceea nimic acesta n-are ce se ține de El... Absolut își este îndesulător suficient sieși. Pe cînd, vezi că nimicul, pentru a însemna și el ceva clar, are nevoie de precizarea ce i-o dă tot Absolutul, prin care, deci, devine și el ceva... determinat... și e pînă la urmă **nimicul absolut**.

Astfel numai a devenit și este acel ceva mic care este și el... — și de care vorbeam mai sus că în comparație cu golul e ceva mai mult totuși... De aceea fraza Străinului mi se pare mai corect a fi formulată astfel : „...cel ce nu enunță «ceva» nu face decît să exprime nimicul absolut".

Emilia Gurschi

ION BĂIEȘU

«În căutarea sensului pierdut»

Dramaturg și umorist născut nu făcut, Ion Băieșu ne-a oferit zilele astea o adevărată lovitură de teatru, părăsindu-ne aidoma unora dintre personajele sale, într-un stil tipic băieșian : Plecat în vizită pe celălalt continent, a trecut — pentru că tot era pe aproape —, și în cealaltă lume, a umbrelor ! Gag tipic prozei și pieselor sale, dar care, în loc să ne binedispună, ne aduce aminte că mîna cu cinci degete (ca să parafrazez afirmația cinică a unui mare regizor de teatru) — dramaturgia română —, a rămas fără arătător !... Ion Băieșu, prozator, umorist, dramaturg, a fost un „Arătător" ! Al defectelor și slăbiciunilor noastre umane, un critic grațios-distructiv al acelui sistem totalitar care și-l credea aliat. Odată cu trecerea lui și a cărților sale sub lumina tăioasă și dreaptă a posterității, lipsită de patimi umane, politice, încercăm să ne închipuim că în multe „cazuri" artistice, teoria „săpării sistemului pe dinăuntru" asumată conștient sau inconștient, ar trebui acceptată și înțeleasă. Ion Băieșu nu a fost nici un revoltat nici un erou, s-a dorit numai un scriitor. Și calea aleasă de oricare scriitor nu poate fi judecată decît prin prisma operei sale. În cărțile și piesele sale de teatru, prin personajele sale trăznite, care văd lumea pe dos, Ion Băieșu ne sugerează că orice tip de rezistență la violență este posibil. Iar ca om, a fost și el, doar un personaj al acelei imense piese totalitare adusă la noi cu tancurile rusești. Comportîndu-se în fața lor într-un stil tipic românesc, caragialian și mazilian (mărul nu cade departe de pom !). Reporter frenetic, prozator, umorist, dramaturg, iubitor de fotbal și de șuete la un pahar și-o țigară, membru cotizant la restaurantul Berlin și la Mogoșoaia, alături de Mazilu și de un alt mare prozator (al cărui nume nu îl rostim ca să nu ispitim iarăși destinul atît de crud în ultima vreme cu scriitorii), „Guță" a a întruchipat boema literară bucureșteană, „frumoșii nebuni" ai anilor '70—'80. Am spus personajul „Guță" și nu dramaturgul care nu ezita să-l dezmintă pe „micuțul boem" cu fiecare nouă carte sau piesă de-a sa. Pentru că în ciuda corului de regizori și directori de teatru care neagă cu violență piesele românești, Ion Băieșu se adaugă cu îndreptățire firească lui Caragiale și lui Mazilu, cu piesele sale „Iertarea", „Alibi", „Chițimia", „Dresoarea de fantome", „Gărgărița" și, de ce nu, cu mult discutatul serial TV, „Tanța și Costel" !... În vara asta, am avut privilegiul să văd la Costinești, ecranizarea romanului său „Balanța" în regia lui Lucian Pintilie. În acest film, care va tăia multe sceptice respirații, tragicul și comicul băieșian se îngemănează cu o expresivitate care nu numai că sfidează capodopera, dar deschide o școală : Cea de atîta timp amînată, a filmului românesc ! „Balanța" va fi văzută în toamna asta și pe ecranele țării. Nu mă îndoiesc că în ciuda unei concurențe de piață teribile, filmul lui Băieșu va fi „cap de afiș". Din păcate, autorul, nu va mai asista la primul și adevăratul său mare succes. Plecat „În căutarea sensului pierdut", autorul a luat-o pe o cale greșită definitiv ? Sau a făcut pasul acesta deliberat, ca să nu mai stingherească sensul regăsit, clasicizarea cărților și pieselor sale ?

Iosif Naghiu

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu

ION BĂIEȘU

bedros horasangian

ZĂPADA MIELOR

De dimineață, trezindu-te cu frigul în oase și zarea sufletească posomorîtă, cu nori amenințători dîndu-ți tîrcoale, în timp ce-ți speli fața ar trebui să mulțumești pentru ziua ce ți se mai oferă în dar și poți spune ca acei iezuiți — atît de controversați, dar care au dat cel mai mare număr de sfinți — : **Omnia ad majorem Dei gloriam** ! Atunci fiecare gest are valoare. Cu atît mai mult cînd ne zidim existența, care, atunci cînd e făcută cu responsabilitate — ce cuvînt deteriorat în atîtea discursuri parlamentare de toți deopotrivă — justifică în cel mai înalt grad viața și activitatea noastră ! Eu încă tot mă mir — recunosc, s-ar putea să fie doar o dispoziție temperamentală — cît de diferiți și totuși atît de asemănători sunt oamenii dintotdeauna și din tot locul. Într-un fel, suntem cu toții o operă colectivă, în măsura în care și la care suntem fiecare parte Nu putem trăi indiferenți la suferințele semenilor noștri. Suntem cu toții mădulare ale aceluiași trup. Tocmai de aceea, vechiul dicton toți pentru unul, unul pentru toți e mai necesar ca oricînd. Conștiințele omenești, materialul cel mai delicat și mai prețios în același timp. Efecte și ecouri de necuprins. Istoria. De fapt, vreau să amintesc aici cîteva gînduri despre învățătura evanghelică. Nu sunt o credincioasă practicantă. Dar nici necredincioasă. De fapt, nu știu bine cum sunt. În măsura în care religia este capabilă ea singură să dea răspunsuri la toate incertitudinile mele. Frica, nu poate fi un bun sfătuitor. Tovărășia ei îți îmbolnăvește sufletul. Cum să trăiești cu această teroare la infinit ? Este o binecuvîntare să observi cum prin cele mai simple și aparent banale cuvinte sunt rezolvate fără mari crispări unele dintre cele mai spinoase și delicate stări sau situații. Ne-am obișnuit cu vorbele umflate și ne legăm mereu de ele. Și tot atît de uimitor putem considera și faptul cum atîția oameni „înțelepți“ ai lumii nu iau în seamă aceste soluții simple și la îndemînă și-și bat capul cu fel de fel de filozofii savante ca s-o scoată la capăt. Se presupune că pentru a pătrunde spiritul Evangheliei trebuie să te umilești și să fii smerit. Aceasta fiind o carte pe poarta căreia se cuvine să pășești numai în genunchi. Mă consider o bună creștină dar în acest punct mă despart radical. Nu pot accepta această smerenie ! O consider, să nu mă hazardez și să spun înjositoare, dar îl obligă pe om la umilință. Parcă e prea mult, un preț prea ridicat dacă ar fi să mi se permită. Cu toată cuviința pe care vreau s-o port celor care nu gîndesc întocmai. Poate n-am suferit destul ca să înțeleg ce e umilința, dar departe de mine orice fel de rigiditate. Punctul meu de vedere este fluid. Încerc să mă lămuresc punînd întrebări. Dar oricîtă bunăvoință aș avea și oricum ar fi ea răsplătită, acel „credo ut inteligam“ al celor din evul de mijloc nu-l pot accepta. Și chiar „înțelegînd“ credința — ceea ce ar fi o exagerare, o imposibilitate chiar — se întărește și începe să știu de ce ar trebui să cred. Să crezi. Cum așa, pur și simplu ? N-ar fi prea lesne, un drum prea confortabil? Să mă explic, să justific poate ? Mă complic în exprimare, poate sunt chiar confuză. Aș da doar un singur exemplu de rezolvare a unei astfel de întrebări. Anume, cea a puterii, a autorității. „Cel ce este mai mare, acesta să-i slujească pe ceilalți“, spune scriptura și pilda celui care a spălat picioarele ucenicilor săi pentru ca să întărească îndemnul prin fapte. Dar în acești ani ai tuturor nenorocirilor trebuie să găsim mai ales în noi înșine calea tămăduirii de rău. Să continui gîndul meu despre dușmănie și violență. Secolul nostru, din care n-am parcurs decît aproximativ jumătate și deja ni se pare parcă prea lung, nu a renunțat la barbarie, cum era de așteptat. Cine ar fi putut bănui că vom vedea grozăviile din tranșeele primului război mondial, Verdunul, Mărășeștii, distrugerea Smirnei, atacurile cu iperită și milioanele de bejenari alergînd ca furnicile înspăimîntate? Și atrocitățile comise de frații noștri de gintă latină în Abisinia. Dar parcă Rușii nu au omorît și ei destui oameni nevinovați ? Pare incredibil și totuși... Și atîtea alte nenorociri pe care nu le putem uita nicicînd, am văzut cu ochii mei și sînge și morți și lacrimi. Bunul Dumnezeu n-a vrut — sau n-a mai fost în stare — să se îndure de noi. Și azi suntem iar în pragul unor alte nebunii. Lumea este isterizată, poporul mințit cu nerușinare. Fărădelegi fără de număr. Cum să le ținem piept? Cine să le stea pavăză dacă **noi** nu suntem capabili să ne punem pavăză, dacă **noi** nu suntem în stare de nici un fel de regenerare morală? Suntem de două mii de ani îndemnați să răspundem răului cu bine sub veșmîntul — deja ros ! — biblic, că văpaia urii se poate domoli dacă nu cumva să piară de-a binelea. Din nefericire, răul este atît de îndărătnic încît nu se potolește de la sine și atunci ar fi bine măcar să nu-l întețim. De-a lungul atîtor secole pe atîtea căi ni se recomandă răbdare și blîndețe. Dar am ajuns acolo încît am început să confundăm răbdarea și blîndețea cu indiferența și lipsa de atitudine, să identificăm smerenia și umilința cu lipsa de demnitate. Dacă nu vom răspunde răului decît prin inteligență nu înseamnă că vom încuraja răul, dar că sîntem pregătiți și pentru alte soluții. Nu știu dacă mai bune. Poate nici nu are importanță. Răul trebuie tăiat de la rădăcină — o rădăcină ale cărei rădăcini nu le prea cunoaștem bine — să nu ne complacem în ipocrizie și minciună, să facem ce ne stă în puteri pentru triumful adevărului. Ce naivă ,pot fi, dar și gîndi uneori! Sunt arme simple pe care răul nu le are la îndemînă și tocmai prin ele poate fi învins. Dezarmat. Redus la tăcere. Anihilat. Fiecare din noi, în starea în care se află poate și trebuie să fie conștient de asta. Să nu acceptăm ca „uriciunea pustiirii să stea la loc sfînt“ ! Cel care s-a supus ca un miel la toate umilirile știind că e prețul plătit de bunăvoie pentru mîntuirea acestei jalnice omeniri a luat totuși biciul în mînă pentru a alunga din templu pe cei care-l pîngăreau: „Nu transformați casa tatălui vostru într-o peșteră de tîlhari“. Nu-mi dau prea bine seama dacă tot ce spun și repet are vreo noimă. N-am fost niciodată prea coerentă în a-mi exprima gîndurile. Chiar și așa, pe apucate, în condiții improprii pentru concentrare întrerup mereu șirul ideilor din motive independente de voința mea. Pierd firul și-mi vine greu să-l reiau de unde îl lăsasem. Ceea ce doresc să mai adaug este că există o bogăție imensă de aspecte de înțeles. De relevat. Toate laolaltă conferind vieții o unitate a rațiunii de a fi, un sens la urma urmelor. Fiecare om ce o dorește și colaborează cu propria-i menire i se oferă o șansă de a deveni mai mult decît este : o simplă ființă muritoare. Cine ar citi aceste note ar trebui să-mi acorde circumstanțe atenuante. Toate „afacerile“ micii mele firme sunt pe capul meu. Plus gospodăria, la care se adaugă zgomotoasa prezență a copiilor. Cum să te mai descurci? Cum să treci de la **idee** la **faptă** ? Doar simțurile nu sunt de ajuns. Nici o lume alcătuită doar din idei nu mi se pare vie. Să trăiești atingînd doar niște abstracțiuni mi se pare imposibil. Băieții mei sunt cei mai drăguți și inteligenți copii din lume. Așa cum sunt și vor rămîne în veci pruncii pentru părinții lor. Neastîmpărați și scandalagii, poate răsfățați prea mult de mine. Care nu sunt îndeajuns de întreprinzătoare pentru timpurile ce le trăim. Mă descurc, nu tocmai lesne și le fac pe toate cum și cînd pot. Nici nu mă plîng. Viitorul nu se întrevede prea vesel. Soțul meu a murit în stepele rusești și la jugul conjugal a rămas să tragă o biată și singură... vacă ! Sună urît dar și eu mă simt uneori copleșită. Ceea ce avea de tras Sisif era o nimica toată față de situația mea. Nu mă plîng, totuși, adică primesc cu bucurie situația de fapt, înțelegînd, măcar în parte, justificarea mea de a trăi. Trebuie să alerg și să duc în spate atît afacerile, cît și gospodăria, iar, în plus, să nu uit că sunt, totuși, femeie. N-o să-mi confere nimeni nici o decorație, uneori mă simt atît de obosită și sufletul îmi e atît de negru, încît, ca să nu plîng, fumez pe ascuns de ochii celor din jur. Nu vreau să mă las învinsă și să-mi iau lumea în cap. Să fug unde oi apuca să văd cu ochii. Să las toate baltă și casă și copii în voia sorților. Mă amăgesc că o să vină o zi cînd o să mă odihnesc cît vreau, o să îngrijesc de flori și o să călătoresc pe Mediterana din nou, de la Marsilia și Alexandria, am să revăd Sfîntul Mormînt și piramidele, am să zîmbesc unui turist mai ferches, iar seara, în cabina, aranjîndu-mi părul în oglindă, să mă întreb : Oare mă place ? Iată ce visuri păcătoase pot avea. De la sfințenie la frivolitate — ca să nu mă gîndesc la o vorbă și mai urîtă — nu-i decît un pas. Și o să dorm și n-o să-mi mai fie frică de nimeni și de nimic, o să citesc romane franțuzești, iar micul meu negoț cu obiecte de artă va lua o amploare internațională. Nici nu mai știu bine ce să-mi mai doresc și ce vreau cu adevărat. Altfel înaintez în timp dacă nu și în virtute, cum aș dori. Sunt zile acum cînd scurgerea timpului este un cîștig și nu un prilej de regret și spaimă ca mai înainte. Eternitatea va ignora oricum trecerea mea prin această lume. Sunt destul de lucidă ca să nu-mi fac iluzii inutile. În ce privește promisiunea de răgaz, de liniște, ce mi-o fac mereu, îmi vine des în minte o caricatură din **Universul**, în care unul stă în cărucior tras de un cîine. Pentru a-l face pe animal să tragă, îi ține atîrnat înaintea nasului un os legat de un băț. Așa îmi țin și eu în fața nasului acea promisiune, acel iluzoriu viitor ce mă face să trag, clipă de clipă, deși știu bine că nu-l voi înhăța. Pentru orice om, osul, adică viitorul, este o momeală, dar înaintarea un fapt. Și uite așa trece timpul. Cele mai multe gînduri se consumă pe plan mental, în timp ce-mi îndeplinesc obligațiile de peste zi. Nu e simplu să fii nici măcar „cocoană“! Prostimea te judecă după aparențe! Și nici nu este recomandabil să te exhibi cu toată „deșteptăciunea“ ta. Cei care sunt — și nu puțini ! — mai „altfel“, nu te vor ierta. Vanitatea celor proști nu este mai elastică decît orgoliul celor din elită. Micii noștri doctori și avocați de provincie ignoră de atîtea ori aceste simple adevăruri. Toate astea încet, încet se așază. Și dau rod abia după ce nu mai suntem. Poate e necesar să mai și uităm. Uneori trăiesc stări contradictorii cînd mă simt vinovată, hăituită, fără să știu bine de ce anume, fără să mă pot acuza de vreo vină. Alteori, mă simt vindecată. Mai ales cînd mă gîndesc că pot exista și oameni care să mă înțeleagă. Fără să-i cunosc măcar, doar gîndul la ei îmi face bine. Este încurajator să știi doar că există. (Ce frumoși oameni îmi ieșeau în cale cu ani în urmă! Oare ei s-au schimbat, sau eu îi văd abia azi în adevărata lor lumină: egoiști, răi, meschini, ambițioși). Singurătatea nu este întotdeauna un sfetnic bun. Mă văd singură pe munte, urcînd propria mea Golgotă și împotrivindu-mă Cerului : Pe mine de ce m-ai uitat, Doamne ? Cui m-ai lăsat? O durere fizică este uneori un lucru bun : te readuce la realitate. Trupul reacționează direct, fără prea multă „metafizică“ : ceva nu e în ordine, ai grijă. Starea de culpabilitate este tot un astfel de semnal că acel slujitor credincios al spiritului care este conștiința de sine există, nu s-a alterat în nici un chip. Să nu-i nesocotim efortul de a ne face atenți. Ar trebui să ne socotim vinovați dacă nu căutăm să ne înțelegem chemarea și odată găsită să nu o urmăm cu orice efort. Pas cu pas. Cu fidelitate și consecvență. Asta ne-a lipsit de atîtea ori : fidelitatea și consecvența. Fiecare cu destinul lui și cum îi este scris. Scris, descris și rescris, nu putem trăi la infinit din întîmplare, din hazard, din miracole. Suntem creaturi născute din chiar mîinile întîmplării. Celelalte au fost realizate din poruncă: **să se facă!** Și s-a făcut, rezultatele se găsesc la îndemîna oricui. N-aș vrea să fiu luată în nume de rău. Viața împingîndu-ne înainte. Care viață? Iluzia că se va ivi o anume zi în care să te definești : pentru asta ai trăit ! Și dacă dînsa nu va veni și noi am așteptat în zadar? Dar dacă? Ajunși aici, cred că totul depinde de fiecare dintre noi, bărbați sau femei, tineri sau bătrîni, albi sau negri. Ge să-i răspundem și cîtă tărie de caracter sau răbdare a strîns în el fiecare. Dacă suntem sinceri și cinstiți cu noi înșine pînă la capăt. Și poate abia atunci se va îndura și de noi cineva. Cine? Nu știm. Dacă e sădită în noi dorința arzătoare de cunoaștere a adevărului, poate se va arăta cineva și pentru noi. Există ochi pentru că există lumină. Doar cîrtițele și bufnițele trăiesc în întuneric. Vor mai fi și alte dihănii, dar nu despre asta sau camuflarea ferestrelor este vorba. Poate — cît de la îndemînă îmi vine acest cuvînt — doar atunci ne vom bucura în lumină și vom gusta din pacea și bucuria pe care ne-o oferă, teoretic, viața. Fără căutarea și găsirea de sine nu poate fi nimic pe lumea asta. Doar simțuri și senzații. Prea puțin. Deși bîjbîim încă această tonică certitudine că suntem conduși și susținuți cu dragoste în crezul nostru dacă avem încredere — iată revolta mea tăinuită! — nu în ceruri, ci în propria noastră conștiință. Aș striga asta în gura mare dacă nu mi-ar fi frică de mulțimea, nici proastă, nici bună, doar neînțelegătoare, care ar arunca în mine cu pietre ! **Huo Piei, satană !** Acea conștiință care ne conduce pe fiecare, evidentă dacă deschidem ochii, urechile, și, mai ales, sufletul. Iată ceva abstract dar poate atît de necesar în zilele noastre.

Am obosit. Afară se întunecă, am să mă retrag. Am vorbit multe, vrute și nevrute, poate prea mult. Aș vrea să fiu iertată pentru îndrăzneală. Să nu pară totul nelalocul lui. Care tot, care ne-la-loc ? Gîndurile și confesiunea mea prelungite mult peste limitele bunei cuviințe. Aș vrea să fie niște umile flori de cîmp menite să dea o idee despre un ținut fermecat : acel tăinuit suflet al nostru de care ne temem atîta. Și astfel poate că aceste căutări prin care omul, fiecare dintre noi, care a stat la căldură sau și-a schilodit trupul pe front, să mai poată trage o gură înviorătoare de aer. Să ne fim de folos unii altora. Să nu vedem în aproapele nostru un om care încearcă să ne păcălească, să ne înșele cu nerușinare. Poate clarificîndu-ne propriile nedumeriri vom deveni mai buni. Mult mi-aș dori așa ceva. Altfel ce valoare ar putea avea o strădanie uriașă și o izbîndă a armelor dacă nu vom fi în stare să întindem o mînă de ajutor unui alt om aflat la ananghie ? Oare ce răsplată ne va fi oferită dacă ne convingem că prin tot ceea ce am făcut am sădit neîncrederea ? Vom justifica bucuria de a trăi doar prin moarte ? Singura cale de izbăvire care ne-a rămas la îndemînă ? E stupid : moartea nu poate fi generoasă. Moartea nu poate ucide nici spaima, nici frica. Moartea este nonexistentă.

Zăbovesc cîteva clipe la fereastră și sînt fericită. Frica de ziua de mîine, ca și de cea de azi, parcă s-au mai atenuat. Nu știu de ce : scriu, deci exist. Dar nimeni nu mă poate convinge și de contrariul.

(Fragment din romanul cu același titlu)

SECŢIUNEA DE AUR

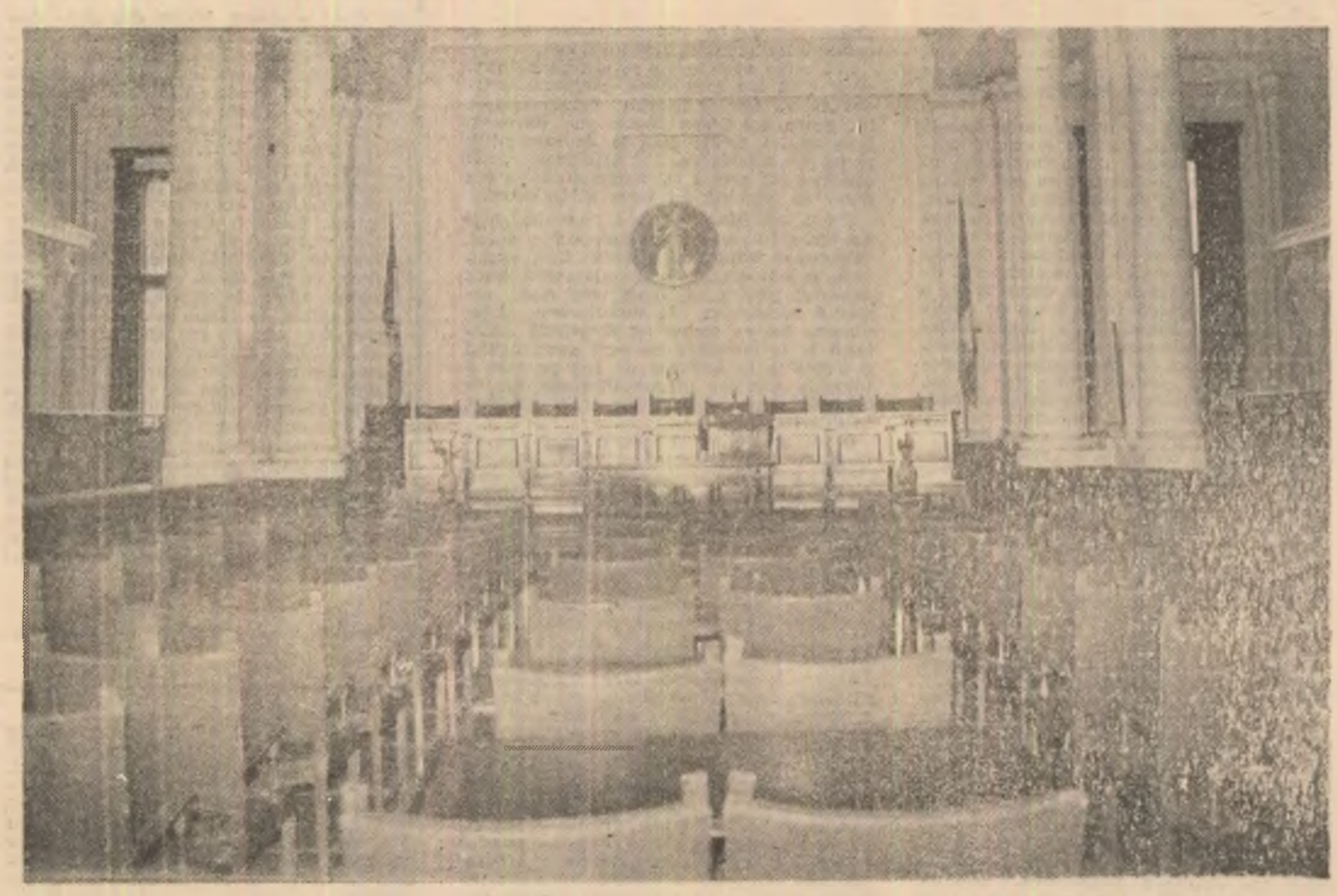

Aula Academiei Române

125 DE ANI DE LA ÎNFIINŢAREA BIBLIOTECII ACADEMIEI ROMÂNE

În luna august 1992 s-au împlinit 5 de ani de la înfiinţarea Bibliotecii :ademiei Române.

Biblioteca Academiei Române adă-›steşte între zidurile sale peste 85% n totalul fondului de publicaţii na-›nale — procent cu care foarte pu-ıe biblioteci din lume se pot mîn-i — Biblioteca Academiei Române e o veritabilă „Biblioteca Patria", te Biblioteca Naţională a poporului mân. Marile lucrări de sinteză ivind istoria, cultura, ştiinţa sau ta poporului român s-au născut, creează şi se desăvîrşesc aici unde află „fondul de aur" al publicaţiilor mâneşti. Bazele acestui „fond de r" au fost puse încă din august 1867 ată cu prima şedinţă a Societăţii A-demice Române, fondul de publica-româneşti şi străine îmbogăţindu-se contenit pînă în zilele noastre.

A constituit acest fenomen un în-put de renaştere culturală romă-ască, renaştere legată organic de şcările de regenerare politică, eco-mică şi socială din primele decenii secolului al XIXlea.

Cărturarii români au primit cu jus-icat entuziasm crearea unei biblio-i pe lîngă Societatea Academică Ro-ă care a avut din pornire misiu-ı specială: a) de a determina orto-ıfia limbii române); b) de a elabora ımatica limbii române; c) de a înce-realizarea lucrării dicţionarului ro-în. Biblioteca Societăţii, urma să prindă publicaţiile potrivite cu na-a lucrărilor pentru care Societatea ademică Română fusese înfiinţată.

Fondul principal de publicaţii a fost ıstituit din mari donaţii, numele do-torilor fiind dintre cele mai ilus-, cuprinzînd majoritatea intelectua-or vremii. Numărul lor fiind prea ıre, vrem să prezentăm doar cîţiva ıtre primii mari donatori, subliniind scurt valoarea fiecărei lucrări men-nate. **Ne vom opri deocamdată la ırile donaţii făcute de: Alexandru obescu, D.A. Sturdza, Ion Ghica, rol I, Ferdinand I, ,Carol II, M. H. as, Vasile Pârvan, Dr. Victor Babeş.**

După 1871, ca urmare a chemării la rările Societăţii Academice a lui exandru Odobescu, ales încă din 70, a lui D.A. Sturdza, ales în 1871 a lui Ion Ghica, ales în 1874, şi ca nare a revenirii după lungi absenţe ui Mihail Kogălniceanu şi Vasile A-sandri, Biblioteca abia născută a So-tăţii Academice intră tot mai mult atenţia membrilor acesteia, lipsa de ţi fundamentale fiind tot mai acut ıţită.

n asemenea condiţii în august 1872, **exandru Odobescu** oferă diurna sa tot timpul sesiunii, lei 352,50 pen-cumpărarea de cărţi de istori ale-din catalogul cuprins în cartea sa bliografia Daciei 1872". Distinsul turar oferă importante publicaţii fi-ogice şi istorice din biblioteca sa sonală, sute de volume dintre care intim: D. Cantemir, „Histoire de npire ottoman" (1743), „Raffet, Vo-ge dans la Russie meridionale..." 48), „Baron von Hohenhausen, Die erhümer Daciens in den heutingen benbürgen" (1715), „W. Froehner, Callone Trajane" (1872—1874), pre-n şi alte lucrări asupra Daciei şi umnele lui Traian datorate lui F.S. ctoli, Raph Fabretti şi Andr, Mo-. În august 1877 Alexandru Odo-cu, donează Societăţii Academice ţioasa colecţie a manuscriselor poe-r Văcăreşti în peste 1500 de pagini. In alt mare donator a fost **D. A. URDZA,** care din anul 1871 şi pînă anul morţii 1914, a donat pentru durile Bibliotecii valori unice. În 4 oferă portrete „gravate şi xilogra-e" ale domnitorilor români de la d Ţepeş, Ştefan cel Mare, Mihai eazul pînă la Gr. Ghica, G. Cara-şi Mihail Şuţu, aceasta împreună cromolitografiile şi fotografiile do-e de Alexandru Odobescu au con-uit nucleul Cabinetului de Stampe Bibliotecii Academiei.

n 1876 donează Societăţii Academi-colecţia sa de monede şi medalii mâneşti, 450 de bucăţi, colecţie uni-pe atunci pentru studiul istoriei po-ului român. În 1878 D.A. Sturdza i donează 320 de portrete de domni-români, scene istorice româneşti, trete de turci, austrieci, unguri, tă-i, leşi, ruşi, veneţieni etc.

mportante donaţii în aceeaşi peri-oadă Ion Ghica, 99 de volume compu-se din autori greci, ,Homer, Hesiod, autori bizantini Procopius, Nicetas Co-niatis, Ducas, Cedrenus, Chalcocondy-las, Ana Comnena, cuprinse în cunos-cuta ediţie, La bon, alcătuită din 46 de volume; dicţionarul lui Suidas, Lexi-con greece et latinae, 1705 şi bogata culegere în 15 volume a lui T.E. Mion-net, Description des medailles an-tiques grecques et romanes, 1809—1837. În acesta se mai adaugă — ma-nuscrisele lui Nicolae Bălcescu, cuprin-se în zece mape mari, manuscrisul în limba franceză al culegerii în versuri „Florile Bosforului" de Dimitrie Bolin-tineanu, precum şi 30 de hărţi repre-zentînd principatele româneşti între a-nii 1833 şi 1868 şi multe altele.

Enumerarea poate continua dar sperăm că au putut reda o imagine cît de cît sugestivă a nepreţuitelor dona-ţii care au constituit nucleul a ceea ce acum este impresionantul tezaur al Bi-bliotecii Academiei Române.

Fondul „Regelui Carol I" —

Din testamentul Regelui Carol I cu data de 14/26 Februarie 1899.

Art. 1. La Academia Română şase sute de mii lei capital pentru publica-ţiuni.

Fondul „Regelui Ferdinand I" —

Din testamentul Regelui Ferdinand I din 2 iunie 1925.

În împrejurările grele economice de după război, nu-i îngăduie să-şi înde-plinească toate dorinţele. Totuşi lasă în grijă fiului său urmaş la domnie ca după sfaturile ce le primi de la Pre-şedintele Consiliului de Miniştri, Pa-triarhul bisericii Primul Preşedinte al înaltei curţi de casaţie.

Să distribuie următoarele sume: cincizeci milioane lei (socotind leul după valoarea lui faţă de aur,de azi) următoarele instituţii:

— Fundaţia Universitatea Ferdinand I din Iaşi.

— Orfelinatul Agricol „Ferdinand I" Academiei Române, pentru premii pe numele Regelui Ferdinand — în vede-rea cercetării economice româneşti.

— Societăţii Geografice Române — Regele simţea o deosebită bucurie de a lua parte la şedinţele Academiei Ro-mâne.

Fondul „Regelui Carol II" —

Cuvîntarea Majestăţii sale Regelui Carol II în şedinţa solemnă de la 25 mai 1931.

Regele revine în aula Academiei Ro-mâne unde afirmă „Frumoasă şi no-bilă misiune are Academia Română în dezvoltarea Patriei, mai ales în zilele acestea cînd materialismul cel mai acut domină omenirea".

Regele dorind a urma vechea data-nă românească de a nu intra într-o casă cu mîinile goale, a hotărît să in-stituie un premiu anual de 100 000 lei pentru o ediţie critică a Letopiseţelor şi al doilea de 400 000 lei pentru ce va hotărî Academia Română.

Fundaţia familiei Menachem H. Elias.

Testamentul lui Jacques H. Elias datat 2/12.XII.1914.

După moartea sa a dispus ca averea să fie atribuită după cum urmează:

„Legatar legal va fi Academia Ro-mână căreia îi las toată averea mea mobilă şi imobilă fără nici o rezervă, oriunde s-or afla această mare avere în ţară şi în străinătate".

Academia Română avea următoare-le sarcini:

a) Să înfiinţeze fundaţia de cultură naţională şi asistenţa publică numită „Fundaţia familiei" „M.H. Elias" — cu sediul în Bucureşti.

Fundaţia familiei Elias drept scop de a întemeia, întreţine, dezvolta sau a-juta instituţiile de cultură.

Elias a avut dorinţa de a se construi un spital în Bucureşti, cu cel puţin 100 de paturi, în condiţiile cele mai mo-derne şi perfecţionate, numindu-se:

SPITALUL FONDAT DE FAMILIA MENACHEM H. ELIAS — Act de fundaţie notat în Şedinţa de la 1 Apri-lie 1925. Art. 3. (După revoluţia din decembrie 1989, a fost preluat de Mi-nisterul Apărării Naţionale).

În acest spital se vor trata bolnavi de ambele sexe, de orice credinţă.

Se vor da consultaţii şi medica-mente gratuite.

Va construi în Bucureşti un Gimna-ziu şi o Şcoală Profesională pentru e-levi, se va numi „Gimnaziu fondat de familia M.H. Elias" — din comitetul de administraţie a făcut parte printre alţii şi Alexandru Ştirbey.

Fundaţia nu va putea fi înstrăinată.

Conducerea şi administraţia Funda-ţiunii aparţine Academiei Române (Art. 3 din STATUTE) — Dreptul de supraveghere şi control va fi examinat de către Academia Română. Art. 17.

Regulamentul fondului pentru burse. „J.M. Elias".

Art. 1. Venitul fondului de 300 000 lei lăsat Academiei Române va fi în-trebuinţat pentru burse.

(De preferinţă pt.studii de istorie, arheologie. Filologia orientată studiilor indo-arice).

Bursele acordîndu-se prin concurs.

Art. 6. Bursele se vor acorda decît cetăţenilor români.

Fondul „Vasile Pârvan".

Din testamentul cu data de 25 mai 1927.

1) Banii şi efectele aflate în Băncile „M. Blank" şi De Credit Român — se vor transforma în titluri de Renta îm-proprietăririi spre a fi lăsate moşteni-re Academiei Române, pentru ca din venit să se publice lucrări sau să se dea premii arheologice. Venitul capi-tal anual fiind de 100 000 lei, plus un premiu anual de 30 000 lei pentru lu-crări tipărite sau descoperiri arheolo-gice (Premiul V. Pârvan).

Fondul Dr. Victor Babeş.

Din testamentul lăsat 23 aprilie 1924.

Va preda Academiei Române suma de lei 240 000, din care după reducerea de 20% care rămîne de drept a Aca-demiei va institui un premiu la doi ani de 20 000 lei pentru cea mai bună lucrare tipărită sau manuscris în limba română, franceză sau germană cu subiect medical.

Încă 100 000 lei la doi ani pentru subvenţionarea lucrărilor premiate cu premiul Dr. Victor Babeş.

Ilie Davidoglu-Izescu

eseu

Substituții aparent superficiale

Romanul ca oglindă prismatică a realului corespunde, am impresia, cel mai bine raționalismului modern deoarece arată o neîndoielnică afinitate față de alcătuirea intimă a lumii.

Dacă însă dăm romanului nu neapărat un sens ontologic, perfect normal altminteri cît sesul mai puțin formulat : de armonie de armonizare între formațiuni ce se intretaie si se limitează reciproc, vom constata că genul operează cu discernămînt, încercuind aparențele prin determinări succesive și divergente. Narativitatea nu poate rămîne neutră cînd tipologiile dialoghează ca să denunțe fie o sexualitate morbidă fie o criză de spiritualitate (vezi literatura lui Robert Musol si, in celălalt sens, Friedrich Durrenmatt). La rîndul lor tipologiile, sub presiunea istoriei contemporane, fac să se întîlnească torționarul și dizidentul, ocupantul și franctirorul, informatorul și producătorul protejatul cu arestatul.

Mitul stîngii crease în Franța, de pildă, o pozitivitate amnezică la abuzurile si crimele dictaturii staliniste. Istoria, din interior, a spulberat acest mit mai repede decît au făcut-o evenimentele de domeniul public. Iată, deci încă un conflict între problemele istoriei și deformările ei operaționale, taxate, după voie și nevoie, cînd idealiste, cînd mobilizatoare, cînd opresive, cînd participative.

Succesul romanului în studiul comportamentelor a conferit identitate si unor autori perfect atrasi numai de psihologie. Marguerite Duras consacră memoriei amantului două romane, unul autobiografic curat, celălalt, recent, **Amantul din Nordul Chinei**, inoculat cu valențele socante ale fixării lui într-un insectar misterios si surprinzător. De la **L'Amant** la noul amant chinez erotica exprimă, prin gestul inițiatic, prin confidențele variabile o asumare a cuplului restituit simbolic la nivelul grupurilor mari, care se zice fac virulentă colaborarea sociologiei cu psihologia, a marginalizatului cu prepotentul, a bogatului cu săracul, a veleitarului cu extravagantul.

Soluțiile întrevăzute în mitul iubirii se regăsesc schimbate altfel calibrate în notă pe care sensibilitatea o pune acolo unde operează o altă destinație, cea a conceptelor civilizație-primitivism.

Îmi aduc aminte ce m-a frapat mai mult cînd am citit eseul biografic semnat de F. Aderca despre personalitatea lui Petru cel Mare. Rusia nu devenise încă adultă. Trăia faza ei de **consimțire** și nu de **înțelegere**. Nu înțelegea decît stăpînul iar acesta ca stăpîn autocrat era dator să impună cu forta schimbarea.

Petru cel Mare îl iubea pe mujic însă pe teren iubirea lui devenea chin curat, organizare silnică și elitistă fără explicații și mai ales fără menajamente. Evoc aspectul pentru că, dacă vom avea romanul rezistenței la totalitarism, organizarea lui va trebui să surprindă decalajul între imaginea pe care comunismul o traducea în exterior de cea pe care o înlocuia imediat în mecanismele lui de orientarea practică, deloc întîmplătoare, în interior.

Greu de delimitat cele două fațete se izolează stilistic dar si ca să supline-scă ipocrizia la nivelul imagismului preferat. În „Biblioteca din Alexandria" pentru Petre Sălcudeanu recluziunea ermetică recuperează viața personală. Procesul pe care Petre Curta îl face segmentului de comunism care a confiscat atitor anchetați identitatea, uită să-l facă nu pieselor de la dosar ci timpului perceptibil pe teritoriul căruia pîndesc tot soiul de ordine, condamnări abuzive, dereglări, dezlănțuiri, torturi. În ce-l privește, Stefan Bănulescu, modelat de ideea tradiției actualizate, transformă timpul și, ca să nu i se supună, găsește pămînt ferm în proze ample despre lumea elementară. Sugestia, cred, este excepțională : numai această lume de formula stihială rostește adevărul pe seama socialismului. Numerele exemplare din „Iarna bărbaților" ascund o dublă existență, prima — redusă de poveste la gratuit, a doua — purificată de gratuitatea înșelătoare a gradului zero din care divulgă o inactualitate îndrăzneață ce își precizează treptat extraordinarele întîmplări, deschiderile spre eșec, spre degradare, ale timpului vizat, în care ne plasăm, al unei condiții presupus superioare, în fapt greu de creditat astfel. Să mai adaug ceva : motivul unic al mimării **iluziei** atemporale rezidă în chiar virulența rostirii. Cotropite de veșnicie cum a observat un critic, „începuturile" lui Bănul sau descalifică ascunsele bride ale timpului abia revolut. Fără să rateze, insesizabil, ieșirea din sacru și alunecarea în redutabilul destin care ne dezobișnuise, umilindu-ne, să mai credem în miraj, în fantasmele lui regeneratoare.

Mărturia ce s-ar numi, oarecum, **mitologie politică** înseamnă, neapărat, ieșirea dintr-un pluralism al nivelurilor, cît — mai degrabă — o dualitate a lor negociată. Unul s-ar putea să fi fost **anorganic** pentru că se mulțumea să deplas romanesul din dorința subiectului să monstreze ceva. Celălalt codifică orga cul deoarece recunoaște că vrea să rep vească prezentul spunînd despre el nu spune despre trecut, fiindcă este c trariul său. Și cum numai repetările s obositoare, mitologiile lui Bănulescu rectează dreptul la prezent atribuind din dezgust, cît a fost dezgustător, o po tă de intrare în cîmpul alegoriilor versibile.

Henri Zalis

haiku

Locul tăcerii
O mînă în aer
Vid monosilabic

GLOSSĂ

Gabi a plecat. M-am dus să-i dau de mîncare mătușii mele. Nu mai poate și nu mai vrea să mănînce singură. Se rezumă la cafea si pîine cu brînză. Se scoală către prînz, se culcă devreme. Citește dar nu reține mare lucru. Nu mai poate urmări televizorul. Face gesturile vieții ca un actor care a învătat un rol, dar se vede că a început să trăiască în altă parte, în niște culise de care ea însăși se-nspăimîntă. Spune : Ce-am devenit !... si lăcrimează. Apoi îi trece, abulia o liniștește. Confundă totul. Crede c-a făcut ce n-a făcut si vice-versa. Își pierde zilnic de cîteva ori banii pusi sub saltea, la capul patului, fără măcar să-i atingă. În anume momente crede că eu am pus banii acolo N-are rost s-o contrazici pentru că uită imediat si s-ar putea să îti preia, de la sine, părerea. Elasticitatea memoriei si a impulsurilor. Cineva care e nimeni, ceva care este nimic — se contopesc într-o a treia stare, un fel de totalitate insubstanțială, undeva în preajma a ceea ce numim Dumnezeu. E neîndoios că ordinea cosmică reține mai curînd aureola unei vieti încheiate, decît impulsul cristalin al unei nasteri.

Rup bucățele de hîrtie (vechi note, adrese, poezii) si le uit pe colturi de mese ori în alte locuri din casă. Cu timpul ele se constituie în monumente singuratice, în rune-fără-de-sfîrsit-și-început. Circul printre ele fără să le mai văd, iar cînd vreo privire distrată le află este doar pret de-o inspirație un oftat pasager.

Triind vrafurile de hîrtii am găsit un poem vechi. Nu stiu cînd l-am scris. Nici nu mă străduiesc să aflu. Citindu-l sînt izbit de faptul că însăși subsanta lui este atemporală. Drept care, ca să nu-l mutilez nu-l voi insera în nici un volum, ci îl transcriu doar aici în acest jurnal :

A

Un acoperis de carton
deasupra lui ramuri verzi :
în clipa asta simt cu prospetimea mortii
că viata la ătît se reduce

B

Vreau să fiu lăsat singur lîngă lac
să nu fac altceva decît să trăiesc pur și simplu
să privesc norii si să tac lîngă ei toată ziua
În fata fiecărei pietre
faptul că am degete să mă umple de sfială

Constantin Abăluță

(Jurnal anticameleonic — 31 ian. 1992)

olimpiu nuşfelean

Poemul-Neființă

La colțul de lîngă baia publică,
unde ziua își spală păcatele,
Neființa
macină timpul.

Printre autobuze lehuze,
printre pietoni-pioni,
printre pinze de bune intenții,
printre adolescente iubite...

Țiuie prin țevile de gaz,
prin țevile de la calorifer,
prin țevile inimii,
prin țevile nervilor...

Pune gura la capătul nopții
și-ți suflă în ochi invizibila-i
făină-nisip.

Îți vine să-i dai un chip
și să-i tragi cîteva palme.

Abator

Inima mielului
peste cheaguri de sînge
pe cimentul dușumelei frigorifice —
trompete de gheață
suflă-n încăpere
cîntecul fără viscere.
Noapte-zi, noapte-zi, noapte-zi,
în aceeași zi, în același ceas,
în aceeași secundă —
sîngele ce nu mai doare
lipit pe spatele secolului —
rece sudoare.

Rouă

Între bujorii roșii
— libelulă verde —
moartea
se umple de rouă.

Poate fi luată de-un tremur
de vînt,

poate fi luată de-un cîntec
și purtată
spre genele mele.

Transparentă —
i se văd nervurile
prin care curge o hrană
înșelătoare,
seamănă adesea cu un cuvînt
rostit pentru alinare.
Udă de zori
își trudește și ea
inima niciodată profundă.

Vedere de amiază

Văd
cu ceea ce citesc
prin ziare.

Orbul, pe urmele mele,
se apropie
de ideal.

„Dă-i înainte ! Dă-i înainte ! —
îmi spune.

Eu sînt cîrja lui Dumnezeu !
Nu te sfii !
Vezi destul de bine
ca să-ți reușească
o biată afacere dumnezeiască !"

Sînt ceea ce citesc
prin ziare.
Frigul și idealul
se fugăresc
dintr-o lume în alta
prin ochelarii mei.

cassian maria spiridon

Bahică

împlinesc cele zece porunci
mă privez de privirea nătîngă
urăsc mărginirea
cresc în asfalt rădăcini de oțel
sufletele sînt nemuritoare

locul/cenușiu sclipește
printre arbori
într-o zi/acolo/
locul de odihnă voi găsi

dar beau pînă atunci
pahar după pahar
așa voi uita
că durerea / și pe ntuneric /
drumul nimerește

Încerc să nu mai scriu

încerc să nu scriu
iubitele sînt toate sălcii / ca zilele
vieții
peste drum lucrează ghilotina

încerc să nu scriu
totuși
loviți hidra peste bot / dar
tot la fel ne va răspunde
— nimic mai rău decît preacunoscutul —
îmi pare firesc să mă iubească mai
multe dintr-odată
dar rămîn /
cu permanent aceeași /
Moartea

Deposedare de chip

mă socotesc un om respir
și nu / prea tare / mă mir
de cei pe care-i ia dracul
cunosc luciditatea și cîntecul din
flautul zădărniciei
cîte ceva mi-a mai rămas
pe creier
în veșnica surpare / a lucrurilor
se sparg intruchipările
cum logica descrie și-nțelege
abia după
abia cînd totu-i
în stingere sfîrșit

Linia vieții, sau exerciții de orbire

sinuoasă / ca un rîu
în desișul prăpăstios al pămîntului
urmînd un drum / ce se descoperă
întortochiat și nesigur (pentru pasul
va să vi
linia vieții / e scrisă de-a dreptul
pe pielea sufletului
cu drepturi și rațiuni pe care
cu greu le-nțelege vocea interioară
orice cărare
— oricît ne-am feri
oricîte ocoluri am vrea născoci — d
linia vieții
aici
dragoste și ură / un cunoscut al pos
trup

cît timp / nu ai dorință
cît timp/ de pe umăr , ironic
te privește un vultur
c't timp / asupră-ți apasă
o pace de lut
fuga prin labirintul vieții (holografic
nu-ți absolvă singurătatea

— înaltă / roză / în trupu-i plin /
nesățioasă / ea a venit
/ cu un suris subțire / la mine
vezi / (doctore) / e Moartea
întreagă dăruită mie —
trag linii peste suflet

adiție și onestitate

i expoziții personale în treizeci i indică o periodicitate suficient gă, pentru ca prestația unui ar- treacă neobservată sau, în cel n caz, să fie receptată de fiecare a o premieră absolută ! **Virgil -Buzău** este o asemenea apariție. i discreție devine provocatoare, eme pictura sa exercită o atrac- e constanță. Este un peisagist con- t și sensibil, situat în descenden- ui mai mare dintre maeștrii au- i ai genului — Ion Andreescu. O te justificată geograficește, dar itual, locurile baștinei sale artis- ind, se pare, încărcate de o poe- formelor și de o lumină ce con- te reveria în discurs plastic.

orul nu lucrează în prelungirea ică a înaintașului său, ci în at- a lui spirituală și cromatică. Este exercitarea unei afinități structurale și sensibile, o replică, dacă vreți, într-un alt timp a aceleiași viziuni artistice. O face cu sinceritate deplină, fără complexe și infatuări, memoria ontogenezei sale artistice folosind **modelul Andreescu** ca pe o unealtă de preț și indispensabilă. Este motivul unei responsabilități asumate, dar și al unei concurențe estetice severe și permanente. Virgil Neagu străbate acest pasaj retroactiv prin testarea sistematică a unor variante stilistice ce-i personalizează căutările. Este domeniul în care mai multe experiențe ale marii noastre picturi interbelice se dizolvă, cu subtilă și pioasă tălmăcire, în matca propriilor viziuni plastice.

Stăpînind cu siguranță desenul, ca și elementele de bază ale construcției plastice, pictorul se manifestă ca un rezonator sensibil al ambianței cromatice, pe care o percepe și o recompune pe pînze cu migala unui orfevrier. Pentru că fascinantă este la Virgil Neagu mai ales expresivitatea culorilor, simfonizarea lor armonioasă și bine strunită.

Se disting, în cîteva compoziții aflate în expoziție, ecouri ale picturii lui Ghiață, de pildă, atît sub raportul palelor cromatice întrebuințate, cît și al subiectelor — animația din vatra satului și din iarmaroacele rurale. Dar și din cele cîteva naturi statice cu flori, pe care oferă privitorilor, se reține predilecția pictorului pentru foarte curata exprimare plastică a exponenților tradiției noastre picturale. Este un mod de a respecta, în datele ei intime și esențiale, spiritualitatea artistică a acestui popor. Sursele acesteia trebuie întreținute nu ca pe un vestigiu de panteon artistic sentimental, ci ca o necesitate existențială și definitorie a individualității noastre culturale. Aceasta pare să fie credința acestui remarcabil artist, crescut în lumina respectului față de valorile perene ale umanității căreia îi aparține.

Ceea ce rezumă apartenența sa la datele expresivității contemporane este fiorul nostalgic pe care îl strecoară în discursul său plastic. Pictează peisajele cu fervoarea celui ce se simte confruntat cu o mare amenințare — aceea a dispariției imanente a ceea ce vede. Satul pictat de Virgil Neagu este patriarhal, năpădit de vegetație și lumini crepusculare. Oamenii sînt împietriți în timp și spațiu, păstrători ai unor mesaje din altă lume, dar asupra cărora pictorul își revarsă întreaga lui simpatie. Formele sînt simplu definite și culorile rezonează în tot acest spațiu cu forța elementelor primare care dăinuie, departe de miracolul angoasant al civilizației acestui final de secol.

Virgil Neagu își face din această manieră de a fi un crez estetic, polemic, în fond, cu tot ceea ce experimentalismul facil propune ochiului astăzi într-un istovitor exercițiu de inovare. Înainte de a se fi rostit totul despre cele ce ne înconjoară — și dacă acest lucru va fi vreodată posibil ! — tradiția ne obligă la gestul onest de a-i respecta dreptul de a ne fi deprins cu obișnuința de a privi lumea în față și așa cum este. Ceea ce Virgil Neagu a înțeles descoperindu-se mereu pe sine în universul pe care îl ilustrează cu măiestrie și candoare.

Corneliu Antim

ica

emieră Tîrgu Mureș

cîțiva ani, galele **UNICEF** organi- a România se desfășoară sub sem- regizorală a lui Cristian Mihăi- iubind copiii, încercînd să concre- în fiecare spectacol, generosul rat al acestei organizații mondiale, it, de obicei, pentru spectacolele te de copii pentru copii, experien- interpret al unor opere pentru co- lei spunîndu-și cuvîntul.

ru prima oară, anul acesta, gala EF nu s-a desfășurat la București, Tg. Mureș unde Teatrul Național licitat să monteze un „Soldățel de " scris și jucat de cei mari pentru ici. Deși, la prima vedere, printre e de Vișniec, Blaga, Shakespeare ernini, „Soldățelul" pare cam „stin- el vine să împlinească, de fapt, un care iubitorii de artă și interpreții esimțit deopotrivă — în Tg. Mureș istă un teatru liric, acesta fiind pri- music-hall montat aici. Așa se ex- și entuziasmul actorilor care au fost i să fie „admiși" la selecția făcută criterii... muzicale.

itura semnată de Dumitru Capoia- upă Sacha Lychy) oferă fiecăruia interpreți multiple posibilități de urare artistică secvențele muzica- nd rezolvate cu multă acuratețe. și naturalețea evoluției lor sceni- presivitatea și sensibilitatea confe- uvîntului și gestului în aceeași mă- implicarea afectivă și sinceritatea re au investit personajele, au dus plina izbîndă a demersului artistic. escoperit, astfel, o trupă dramatică ntă, cu actori sensibili egali ca va- ceea ce face dificilă o selecție — vin amintite numele protagoniștilor Mihaela Rădescu (Kaga) și Rodica Baghiu (Tolle, în travesti) Nicolae Cristache (Împăratul), Vlad Rădescu (Menestrelul), alături de care Aurel Ștefănescu, Edi Marinescu, Dan Glasu, Monica Ristea, Nicu Mihoc, Cornel Frimu au realizat un spectacol fluent cuceritor pentru spectatorii de toate vîrstele.

Punerea în scenă a acestui spectacol a permis regizorului Cristian Mihăilescu punerea în valoare a experienței acumulate în dubla ipostază de interpret (Împăratul jucat, cu ani în urmă, în „Motanul încălțat" avînd vizibile trăsături comune cu personajul similar gîndit acum) și regizor („Povestea micului Pan", „Pinocchio", „Micul Prinț"). Bine conturate în datele lor esențiale, viabile nuanțate, personajele se mișcă într-un decor aerat, funcțional, folosind turnanta, cîteva elemente de mobilier păpușile și jocul de lumini (scenografia Clara Labancz), în costume viu colorate, fără a fi stridente, totul îmbinîndu-se într-un întreg artistic unitar și dens fără „diluări".

Pentru completarea acestui „tablou viu" s-a apelat, cu mult curaj, la tineri selectați din afara teatrului care, în secvențele coregrafice „de atmosferă" au fost neașteptat de bine pregătiți (coregrafia Ildiko Selyem).

S-a muncit enorm, efortul fiind răsplătit din plin de participarea efectivă a sălii, de aplauzele care au însoțit cupletele sau poantele oferite, în avalanșă, de interpreți.

Este remarcabil faptul că aceiași actori repetau dimineața, susțineau acele farse populare ambulante pe care „Trupa pe butoaie" le prezintă pe stradă, în premieră în România, pentru ca apoi, seara, să evolueze în alte spectacole aflate în repertoriul curent, cărora, de curînd, li s-a adăugat premiera „Arthur osînditul" de Vișniec, urmînd a fi montată, în fiecare lună o nouă premieră — „Top secret" de Marc Camoletti, „Arca lui Noe" de Blaga (în premieră absolută), „Femeia îndărătnică" de Shakespeare, „Fontana di Trevi" de Bernini. Piesele jucate în limba maghiară completează, în paralel, în special, această „carte de vizită" demnă de admirație cu care Teatrul din Tg. Mureș, sub conducerea directorului Mihai Gingulescu, se prezintă în fața spectatorilor în actuala stagiune.

Ar mai fi de adăugat faptul că teatrul este sponsorizat de numeroase firme, iar sălile sînt, în permanență pline, ambele aspecte constituind, credem, subiecte de meditație pentru cei interesați.

Anca Florea

partial colo

Săptămîna patimilor

În sfîrșit, mai respirăm și noi ușurați. Puzderia de partide s-a retras în propriile cochilii, arțăgoșii și zgomotoșii candidați, după atîtea atacuri și promisiuni vane, își trag sufletul. Televiziunea se ocupă acum de dezinsecții și deratizări, Dona Tudor, rupînd cinci scaune în campania sa supraponderală, face cură de tăcere. Costin Buzdugan își potrivește cravata după surîsul lui Ion Iliescu, deși, orice-ar face, coloana sa vertebrală tot aplecată rămîne. Dan Goanță își mai smulge un fir din barbă, de ciudă că nu i s-a încredințat lui finala, iar Florin Brătescu se tot gîndește la dispariția prematură (!) a celui care i-a fost socru, Nicolscki. Fiecare cu păcatele și preocupările sale, mai mult sau mai puțin controlate. Candidații, în schimb, fierb, ard, n-au somn și n-au pace, își reconstituie aparițiile și discursurile, sub atenta supraveghere a soacrelor și a nevestelor. Cui îi mai folosește ?

I. I. Brătianu, după ce și-a dezvăluit vocația de poet, face exerciții pentru mîna stîngă la un pian dezacordat, în speranța că viitoarea campanie îl va găsi artist total și măcar în acest fel va convinge și el electoratul. Reînnodîndu-și tradiția revoluționară prin al său cenaclu, Adrian Păunescu hamletizează : „A fi sau a nu fi parlamentar !" Oriunde ar ajunge, nimic nu-l mai poate schimba. Dacă ieri îl cînta pe Ceaușescu, iar azi îl des-cîntă pe Iliescu, mîine îi va fi foarte ușor să-l proslăvească pe Constantinescu. Năravul din fire n-are lecuire. În plus, îi aduce și foloase. Iliescu meditează pe măgura Cotroceni sub concertul delirant al cucuvelelor, care știm ce anunță, iar privighetoarea de curte, Rodica Becleanu, ține ritmul și măsura de precauție. Dacă va trebui să coboare de pe tron, nu va face prima vizită la Jilava, pentru a întreține condiția lui Popescu-Dumnezeu, ci va propaga iarăși concordia națională, încălcată bineînțeles tot de el. Victor Surdu nu aude cîntecul de sirenă al celui care i-a fost naș și protector, dar le potrivește cu cei care au urcat în scări. Umilința slugii îmbunează stăpînul. Mînzatu se visează mare, Văcaru își potrivește tălăngile pentru cireada proprie, Bîrlădeanu recitește „Adio arme !" în vreme ce colegul său de la Cameră, Dan Marțian, caută un sprijin metafizic tot în opera lui Marx. Tună și fulgeră Ciontea, asemenea unei naturi dezlănțuite, pentru a-și întreține condiția de orator provizoriu, Dumitrașcu vizitează Combinatul Siderurgic da la Galați, secția turnătorie, să capete noi date despre faimoasa sa îndeletnicire. Ștefan Cazimir, după ce a făcut figura liber-schimbiștilor, obligîndu-i să-l arunce afară ca pe o măsea stricată, s-a potrivit ca o mănușă liber-cugetătorilor de la F.D.S.N., unde veghează binecunoscutul zeu tutelar, cu un ochi la Kremlin și cu celălalt la mălai.

Cazne, dureri, scîncete și temeri multe în această săptămînă. După ce au ocupat ecranele televizoarelor mai bine de o lună, candidații întru dregătorie se uită la ele ca la niște dușmani. Să fie doar acestea de vină pentru unii care n-au reușit să ne convingă ? Nesansa trebuie căutată totuși în altă parte. Mai ales, în lipsa de inspirație și măsură.

Marius Tupan

Filozoful și roata istoriei

În 1987, a apărut la editura Verdier traducerea franceză a cărții lui Victor Farias, **Heidegger și nazismul,** provocînd o adevărată furtună publicistică. A fost ca un bolovan azvîrlit întro baltă liniștită. Legăturile ilustrului filozof cu mișcarea național-socialistă erau cunoscute în Germania și fuseseră obiectul a numeroase intervenții critice avizate. Admiratorii parizieni ai lui Heidegger au ocultat încă trecutul său politic, ba mai mult, singuraticul retras în reședința sa silvestră de la Todtnauberg a fost prezentat drept un spirit care opusese o rezistență neînduplecată hitlerismului. De aici scandalul și aprinsa dispută, nestinsă nici azi.

Transformarea lui Heidegger în „le vieux de la montagne" a început încă din anii imediat următori războiului. Comisia de epurare a guvernămîntului militar, care funcționa în sudul regiunii Baden, îl pensionase forțat, fără drept să mai predea ; locuința îi fusese parțial rechiziționată, biblioteca pusă sub sechestru, fostul rector al Universității din Freiburg silit să participe la îndepărtarea dărîmăturilor cauzate de bombardamentele aeriene americane. Pe de altă parte, ecoul existențialismului în Franța, succesul lui Sartre treziseră o vie curiozitate pentru Heidegger, printre intelectualii parizieni. Edgar Morin venise să-l viziteze în uniformă militară, aducîndu-i o scrisoare de la Max Pol Fouchet, directorul prestigioasei reviste **Fontaine,** cu invitația să-și expună părerile asupra situației politice contemporane. Tradus, citat, comentat, și-a cîștigat o mare autoritate intelectuală peste Rin, unde Jean Beaufret, căruia ei i-a adresat faimoasa **Lettre sur l'humanisme,** a vegheat ca imaginea gînditorului german să nu fie cîtuși de puțin umbrită. Dar corespondentul lui Heidegger a murit între timp și numele profesorului lionez a ieșit compromis urît din afacerea Faurisson. A fost încă o împrejurare care a contribuit ca Farias să cîștige audiență, deși el simplifică brutal lucrurile, refuză nuanțele și se bagă în chestiuni filozofice delicate, fără destulă competență.

Pe fondul acesta, explică în introducerea cărții sale, **Martin Heidegger, Unterwegs zu seiner Biographie** (1990), Hugo Ott s-a simțit îndemnat să adune laolaltă rezultatele îndelungilor lui cercetări minuțioase asupra vieții și atitudinilor atît de mult controversatului gînditor. Volumul a fost tradus de curînd la Payot și vine să-și spună un cuvînt greu în apriga dispută pe care idolatrii noștri ai filosofului o țin sub o tăcere suspectă.

Nu e încă o biografie, ci doar cîteva elemente ale ei, dar de o importanță crucială. Hugo Ott, profesor de istorie socială și economică la Universitatea din Freiburg, unde și-a cîștigat reputația mondială Heidegger, procedează cu o rigoare exemplară, proprie contribuțiilor sale cunoscute, privind viața religioasă a regiunii Baden. Nimic nu apare avansat fără o temeinică susținere cu documente irefutabile. Ott a consultat numeroase arhive, scrisori și jurnale personale, mărturii și articole din presa vremii, lucrări de specialitate. Se ferește tot timpul să-și depășească domeniul, lasă filozofilor să aprecieze opera speculativă a lui Heidegger *, încearcă să-i înțeleagă reacțiile. Urmărim astfel o investigație de o absolută probitate intelectuală fără vreo pornire, dar nici dispusă nicăieri a ascunde adevărul. Ott ar merita tradus, fie și numai ca model de analiză critică imparțială.

Punctul lui de plecare e justificarea pe care a dat-o actelor sale imputabile Heidegger însuși comisiei universitare care l-a anchetat și, ulterior, autorităților prin diverse memorii. Dar apărarea cea mai amănunțită se găsește în textul **Tatsachen und Gedanken** (Fapte și gînduri), publicat după moartea sa. O linie comună străbate toate aceste precizări destinate să-l dezvinovățească. Ott o examinează pas cu pas fără nici o prejudecată, dar e nevoit să constate că nu stă în picioare, oricîtă bunăvoință ai vrea să-i acorzi inculpatului. Zguduit de turnura evenimentelor, ofensat și umilit, Heidegger n-a încercat și nici n-a vrut să supună unei analize lucide, responsabile, comportamentul său din anii puterii hitleriste. Ott se oprește asupra declarației filosofului că i-au rămas în carne doi spini, credința cu care ai venit pe lume și rectoratul. Cercetarea începe prin a examina fondul acestei mărturisiri. Aflăm astfel cu surprindere că Heidegger s-a mișcat inițial în interiorul catolicismului. Văzuse lumina zilei la Messkirch, unde tatăl său, dogar de meserie , era sacristanul vechii biserici de acolo. Heidegger a crescut în credința catolică de care sînt atașați locuitorii regiunii acesteia păduratice. Copil de oameni nevoiași, a reușit să urmeze liceul și să facă apoi studii superioare numai cu sprijinul bisericii. A fost protejatul arhiepiscopului Conrad Gröber, eminentă personalitate ecleziastică, rectorul seminarului din Constanz, și grație lui a primit o bursă pe întreg timpul pregătirii doctoratului. Heidegger a vrut să intre în ordinul iezuiților și să se consacre unei cariere religioase, dar forurile bisericești nu l-au acceptat fiindcă avea o sănătate prea fragilă și suferea de o afecțiune cardiacă. S-a specializat în scolastică, primele lui lucrări filozofice, neincluse nici în **Operele complete,** sînt studii de teologie catolică. Pînă a obține cu greu catedra la Freiburg, Heidegger a fost în începuturile sale universitare un exponent al dogmaticii tomasiene și a străbătut o cale complicată ca să iasă de sub tutela gîndirii religioase și să practice o filozofie liberă. A luat în căsătorie o protestantă și, sub influența fenomenologiei, s-a îndepărtat tot mai mult de credința în care crezuse. Heidegger va polemiza ulterior cu gîndirea creștină mai ales prin cursul **Introducere în metafizică** din 1935. Cîteva aspecte foarte interesante și necunoscute pînă la el sînt luminate de Ott. Catolicismul din regiunea Baden n-a constituit deloc o ambianță spirituală obscurantistă și reacționară, cum pretinde Farias. Dimpotrivă, era liberală și deschisă, din cadrul ei ridicîndu-se adversari ireductibili ai hitlerismului ca arhiepiscopul Gröber. Nu mediul religios catolic i-a forjat lui Heidegger o mentalitate politică receptivă la ideologia național socialistă ci tocmai îndepărtarea de el și abandonarea criteriilor moralei creștine. Reiese și un anumit oportunism al filozofului, care a pornit să-și îndrepte atenția către Luther, cînd a apărut perspectiva de a obține o catedrală la Marburg (centru protestant). Pe urmă tot așa, s-a emancipat de orice teologie, ca să facă „știință" și să cîștige astfel simpatia lui Husserl. Ott evită să acorde calificative, lăsînd să vorbească faptele.

Cu o egală scrupulozitate prezintă epoca doctoratului. Heidegger afirmă că a acceptat înalta funcție cu sprijinul întregului profesorat, spre a feri Universitatea de injoncțiuni politice în stare să-i altereze rostul. Recunoaște a fi săvîrșit o gravă greșeală asumîndu-și această sarcină, de a cărei imposibilă realizare, convingîndu-se, după un an, a demisionat. A crezut întîi că mișcarea național socialistă poate aduce o regenerare spirituală a Germaniei, și-a dat curînd seama de eroarea sa si a devenit adversarul hitlerismului, combătîndu-i ideile prin cursurile pe care le-a ținut. Regimul l-a persecutat, a fost supus unor atacuri violente de presă, poliția supraveghea mișcările sale, nu mai avea voie să publice.

Cercetate îndeaproape, faptele nu confirmă afirmațiile filozofului. El a ajuns rector cu consimțămîntul autorităților naziste, după ce predecesorul său von Mollerdorf demisionase, refuzînd să aplice măsurile rasiste. Heidegger le-a dat curs. În vestitul său discurs al rectorului din 1933 expune, e adevărat, o reformă universitară fundamentală, după modelul grec, dar folosind un limbaj oracular echivoc, care permitea interpretarea programului drept o raliere entuziastă la obiectivele celui de-al III-lea Reich. Afirma de altminteri răspicat că în Hitler sigur e întruchipată „realitatea germană prezentă și viitoare, precum și legea ei". Discursul rectorului era plin de cuvinte cu ecou belicos, „front", „primejdie", „urgență extremă", „forță", „disciplină", „selecție", „angajare totală".

Postula și ca idee generală, „der Führerprinzip", adică o relație de tipul magistru-discipol, chemată să funcționeze la toate nivelurile vieții universitare. Că a acordat credit unui național-socialism imaginar, construit mintal de el și neexistînd în realitate, nu încape îndoială. Dar vorba lui Löwith, te întrebi ascultîndu-l, ce trebuie să faci, să-l citești pe Parmenide sau să te înscrii în S.A. **) (Sturm Abteilung, batalioane de asalt) Heidegger a aderat la **N.S.D.A.P.** (partidul hitlerist) cu mare pompă în 1933 de 1 Mai. Nu i-a zis lui Husserl de a frecventa B ca Universității, cum s-a răspîn genda, dar a semnat, ca rector, ra prin care, părintele spiritual tectorul său, pensionar, era exc învățămînt, fiind evreu. S-a m să-și lase soția să trimită flori ș rînduri consolatoare familiei a Ele exprimau cît e cuplul Heide mihnit aflînd că fiul filozofului hart Husserl, erou din primul mondial, profesor universitar și a fost suspendat. O încurcătură lă a făcut, ironia soartei, ca fl sosească mai tîrziu, gata veșteji degger a absentat, atît în calit ială cît și particulară, de la mîntarea lui Husserl. A avut să fie reformatorul întregii u tăți germane și se plîngea într soare adresată Führer-ului că o parte din ea „nu ține pasul". un proiect de „tabără științific l-a pus în aplicare la Todtnaul concursul organizațiilor hitlerist denți din Freiburg și Hei Dar și mai stupefiant e cazul S ger : E vorba de un chimist ca lua Premiul Nobel și funcționa fesor la Freiburg. Răscolind a Universității, Ott a descope rectorul Heidegger a cerut să chidă o anchetă în legătură cu nea politică a lui Staudinger, mea primului război mondial, c sese cetățean elvețian, se sustră pacifist obligațiilor militare și crase cu inamicii Germaniei. Iz reclamantului din învățămînt în delațiunii, n-a avut loc numai că el își dăduse adeziunea la na socialism și era extrem de util triei chimice germane.

Ott ia în discuție cu aceeași vitate și acuzația de antisemitis să lui Heidegger. Au pronunțat meni care-și cîntăreau bine cu ca Edmund Husserl, de pildă, aici cercetarea atentă și imp descoperă o anumită amb Heidegger îi primea în casă, în inte de venirea lui Hitler la pe prietenii fiului său, reprezen tineretului național-socialist și noștea sentimentele violent ant Printr-o scrisoare către profeso ziști, se opunea promovării pri zent-ului Baumgarter, fiindcă din cercul intelectualilor demo liberali care gravitau în jurul l Weber, la Heidelberg. Alt pă neagreatului universitar erau și rile sale strînse cu „evreul Fra Dar. tot Heidegger a intervenit a obține exceptarea acestuia di de la legea funcționariatului, cînd nearienilor să ocupe, anumi turi, ca și a chimistului fizician Von Hevesy. I-a preferat drept a lui Baumgarten pe Werner Brock a aflat că nu poate primi acest p cauza originii sale semite, l-a a părăsească Germania și să facă riera universitară în Anglia. A ținut relații intime cu Hannah studenta lui. Dar oricît a Mascuse să obțină de la el o co nare publică a holocaustului, n- șit. Dacă se substituie cuvîntu germani din est i-a răspuns He e același lucru.

Alte „jaloane" pe care le fixe în biografia filozofului, sînt : a tea acestuia după abandonarea r tului, cum a străbătut el anii r lui, prăbușirii celui de al III-lea ocupației, îndepărtării din învă și apoi, rechemării la catedr Heidegger nu i s-a interzis să cum a afirmat în fața comisiei c rație. **Sein und Zeit,** a cunos cincea ediție în 1941, fără să ma te dedicația inițială către Husser ditorul din Pădurea Neagră a nuat să țină cursuri foarte popu care-l interoga pe Holderlin destinului Germaniei ; a vizitat fiind invitat să conferențieze la a abordat polemic chestiunea nismului. A fost într-adevăr și unor atacuri mărginite și grosie partea cîtorva purtători de cuv dicali ai național-socialismului. ciul lui Alfred Rosenberg, în mai multor rapoarte primite desp civitatea ideilor pe care le-ar i tineretului profesorul freiburg cerut poliției să-l supravegheze nu frecventează cumva evreii, cîte se spune. Aflăm și că fostu ten al lui Heidegger, Karl Jasp avut un cuvînt hotărîtor în deci pră a Comisiei de epurare. În s rea expediată botanistului Oehl se referea la vorbele lui Max W „Copiii, care-și bagă degetul în istoriei mondiale sînt striviți".

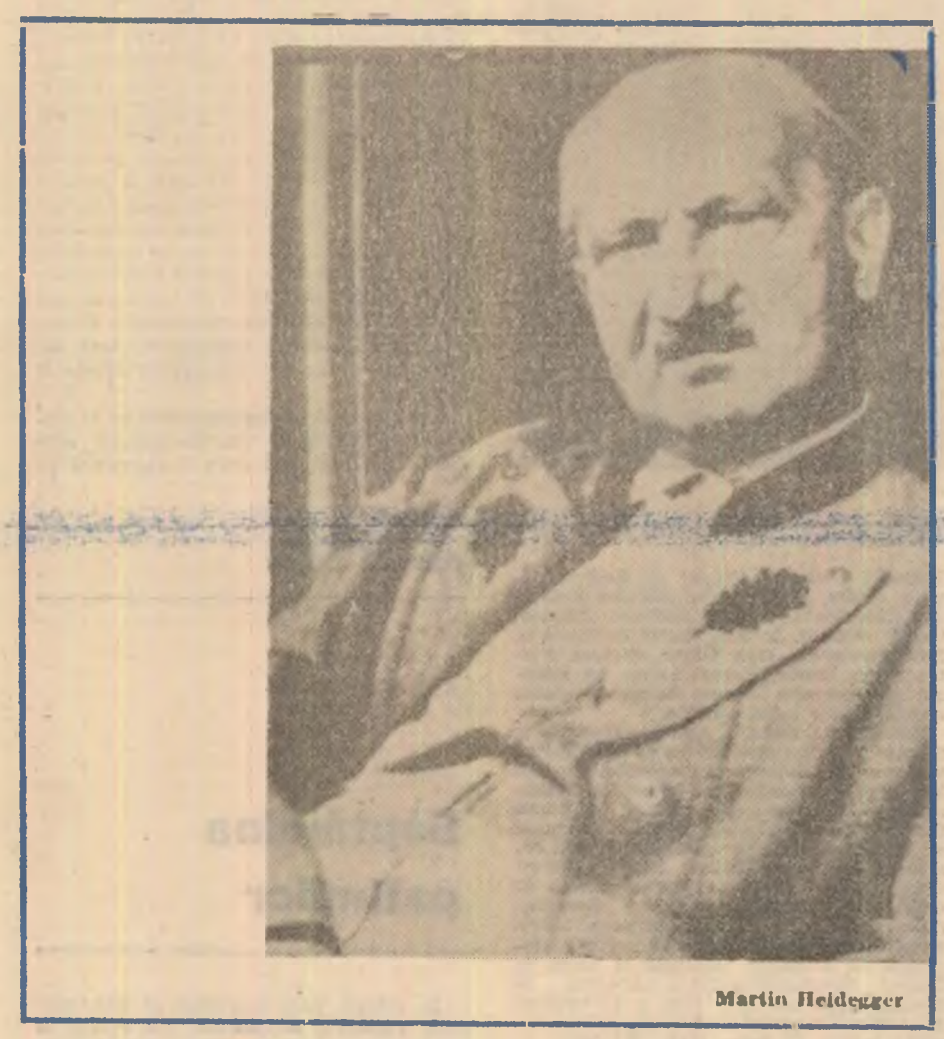

Martin Heidegger

Ovid S. Crohmălnice

*)Dă o lungă listă a unor astf contribuții, printre care citează în mai multe rînduri pe compa nostru N. Tertulian.

** **Hugo Ott : Martin Heidegge terwego zusciner Biographie,** C Verlag, Frankfurt — New York Payot, Paris, 1990.

'rmare din pag a 16-a

Jnul din secolele eribile ale istoriei

I. : Tinerii v-au văzut de-a lungul mpului ca pe un maestru. Mi-ar face ăcere să-mi spuneți, ca intelectual și ființă umană, care credeți că a fost ntribuția dumneavoastră ca noi să m ceva mai buni.

R. : Eu nu mă simt maestru, sunt u- nic. Nu pot da un răspuns înțelept. ciodată nu am dorit să fiu în reali- te un maestru și nici să vorbesc ca are ; ceea ce am dorit de la început a st să mă exprim ca o ființă indivi- ială, ca un poet, acest lucru l-am do- : să exprim, în poemele mele, ex- riența mea. Destinul meu a fost să ı poet, și poetul alege o formă sinte- ·ă, nu povestește, nu relatează, în np ce romancierul este analitic, se tinde ,relatează. Poetul se exprimă in forme condensate și concentrate. ceasta este ceea ce am dorit eu să ı, însă sunt un om modern, al seco- lui XX.

I. : Mexic este ca o metaforă a mul- lucruri. Ați trăit o mare revoluție exercitați asupra spaniolilor o imen- fascinație. Care vă este secretul ?

R. : Dacă aș fi știut, cu adevărat ceva aș fi scris tot ce am scris. Unul din ırile mele a fost curiozitatea mea, nația față de propria mea țară. ie evident. Toate țările sunt miste- oase, nu numai Mexic ; aceasta este o ızie. Însă în Mexic există anumite ne, ca prezența unei lumi neocci- ntale care este vie în multele ei tră- turi. Spaniolii au sosit în Mexic în colul XVI, astfel că trecutul neocci- ntal este destul de actual și se men- e viu. Apoi, realitatea secolelor XVI, /II și XVIII nu este aceea a unui Me- modern. Spania care întemeiază ul Mexic este o Spanie care luptă potriva modernității, Spania contra ormei. Acest lucru îi dă altă înfățí- e, foarte barocă. Toate acestea fac ı Mexic o țară străveche. Acum el e modern, tînăr, există mai mulți ti- ı decît în Europa, prea mulți, după ne, căci creșterea demografică a fost esivă. Există mai ales o continui- e care nu există, de exemplu, în Sta- e Unite, o țară care s-a născut în- adevăr în secolul XVIII, sau în res- Americii Latine, căci Argentina sau ile sunt și ele țări tinere. Singura ă, din punct de vedere al vechimii comparabilă cu Mexicul ar fi ı, însă ea este o țară unde relația rupt ; există un Peru inca și un ru alb. În Mexic lucrul acesta nu e- tă.

. : Polemici recente au făcut să iasă suprafață date noi despre revoluția xicană și continuitatea ei în istorie. edeți că cei care nu suntem mexicani, suntem în stare să apreciem această orie ?

R. : Nicidecum. Toți o pot face. Poa- că străinii sunt mai capabili să o ă decît înseși mexicanii. Cei care au diat mai bine Mexicul și trecutul său ıt nord americanii, nu spaniolii. Spaniolii care s-au aflat în Mexic în epoca Republicii nu ne-au lăsat texte importante despre Mexic. Printre ei, cei care au lăsat texte mai interesante au fost poeții. Cernuda a scris cîteva poeme magnifice despre Mexic și o carte unică în proză. Moreno Villa a scris și el ceva în proză. Însă spaniolii sunt puțini, într-adevăr.

Î. : Credeți că în America Latină și în afara ei are loc o dezbatere adevărată asupra proceselor istorice care să fie la înălțimea timpurilor de față ?

R. : Este greu de spus. Intelectualii ne-au înșelat mult în a doua jumătate a secolului XX. Toată lumea s-a înșelat. Important este de a avea capacitatea de a îndrepta, și dacă nu vom face noi, cei care să prezinte aceste probleme, cine o va face ? Nu cred că intelectualul este conștiința societății, însă da ,este, prin profesiunea lui, partea gînditoare, a cărui misiune este de a dezbate marile teme.

Î. : Ce cuvînt ne-a lăsat acest secol ?

R. : Ne-a lăsat multe, însă cuvîntul pe care mie mi-ar fi făcut mare plăcere să-l lase este cel al unui mic poem al meu din cartea **Arbol adentro** (Copacul în interiorul țării) care se numește **Hermandad** (Frăție), și tratează despre această filosofie de regăsire cu natura. Ți-l voi citi : „Sunt om : viața mi-e scurtă / și noaptea este eternă. / Însă privesc în sus ; / stelele scriu / Fără a pricepe, înțeleg. / și sunt însumi această scriere / și chiar în clipa aceasta / cineva mă silabisește". În aceste versuri se găsește și tema dragostei. Rimbaud a spus că dragostea trebuie reinventată. Eu cred că ea trebuie redescoperită.

Poeme de ARTHUR RIMBAUD

Roman

I.

De unde profunzime la șapt'sprezece ani ?
E-o seară blîndă. Halbe de bere, limonadă ;
În cafenea e zarvă, lustrele strălucesc
Și teii verzi te-mbie să ieși la promenadă.

Înmiresmați sînt teii în nopțile de vară !
E-n aer o dulceață că pleoapele cad grele !
Purtînd zgomote surde — orașul nu-i departe —
Vîntul presară-n boare parfum de vin și bere.

II.

Sus în tării, deodată, prinsă-ntr-un ram apare
O geană de albastru intens în care-o stea
Se-aprinde și se stinge vibrînd în depărtare
Mică și albă. Dulce e tremurul de stea !

Noapte de vară. Ani șaptesprezece.
Șampania de seve te-mbată, te-amețește
Și vorbele-și pierd sensul. Pe buze-nmugurește
Zvîcnind, o vietate : sărutul — jarul rece.

III.

Un Robinson nebun călătorind pe mări
Ți-e inima, cînd trece vreo nostimioară fată
Înaintînd fragilă, cu ochii-n depărtări
Alături de o umbră fragilă ce-i e tată.

Și cum te crede-n sinea-i naiv fără pereche.
Săltînd în mersu-i ritmic pe micile-i botine
Se-ntoarce ca-ntr-o doară (gest nou, poveste veche)
Iar ție-ți piere graiul cînd s-a uitat la tine.

IV.

Îndrăgostit ești iată ! Pînă prin august ca să
O cucerești sonete îi scrii iar dînsa rîde.
Nimic nu-ți mai priește, prietenii te lasă,
Dar într-o seară, iată, frumoasa îți răspunde.

Și seara-aceea iarăși la cafenea-n lumini
Și larmă, ceri halbe de bere, limonadă...
De unde profunzime la șapt'sprezece ani
Cînd teii verzi te-mbie să ieși la promenadă !

Cel ce odihnește ierbi

E-o oază de verdeață în care-un rîu susură
Prinzînd în vîrf de ierburi de-argint străluminări,
În care-un soare mîndru își cerne peste fire
Din crestele muntoase luminile din zări.

Un soldat tînăr doarme cu gura-ntredeschisă,
Cu capul gol, cu ceafa scăldată-n reci undiri
Întins pe iarbă doarme sub bolta larg deschisă,
Palid, în patu-i verde sub ploaia de lumini:

Doarme și gladiole picioarele-i cuprind,
Surîde-n somn cum face copilul suferind.
Natură, cu blîndețe să-l legeni, îi e frig !

Parfumurile toate nu-l tulbură c-alt'dată,
Sub soare doarme pașnic cu mîna așezată
Pe piept. Și-n dreapta două răni roșii se deschid.

În românește de Paula Romanescu

moda, altfel

PICASSO (I)

Numele lui e încă un miraj, gloria lui e o fantasmă, banii lui o Fata Morgana... Moda Picasso nu si-a găsit încă „nasul". Caracter oribil, manifestat încă de mic copil, Picasso descoperă la nouăsprezece ani unul dintre enunțurile infatuate ale lui Nietzsche și se îndrăgostește de el : „Eu insumi sînt soarta și mi-am condiționat existența pentru eternitate". Nu putea crea decît dacă era adulat ; chiar el mărturisește că n-a avut niciodată prieteni adevărați ci numai iubiți. I s-a părut ilară și stupidă mărturisirea lui Rousseau-Vameșul : „Tu și cu mine sîntem cei mai mari pictori ai timpului nostru, tu în stil egiptean, eu în cel modern". Picasso considera că în întreaga lume există un singur pictor un singur mare artist, un singur geniu, el însuși. Ceilalți erau elemente de fond sau de legătură în scopul construirii succesului său.

Printre adoratorii săi cei mai statornici era un tînăr născut din flori de Angelica de Kostrowitsky în 1880, la Roma, Guglielmo Alberto Dulcini. Cînd apare cel de al doilea băiat, tatăl-napolitan, care prefera florile căsniciei legale, își părăsește iubita iar ea din răzbunare schimbă numele primului băiat în Guillaume Albert Vladimir Alexandre Apollinaire de Kostrowitsky, nume cu care a pătruns în nemurire dar și în atelierul lui Picasso. Impresionat de atmosfera din jurul pictorului îi scrie cîteva versuri : „Îmi doresc în casa mea / O femeie în care să mă scufund / O pisică torcînd printre cărți / În toate anotimpurile acei prieteni / fără de care nu pot să trăiesc". Picasso a împărtășit aceste sentimente deși știa că pisica sa din bulevardul Clichy era pisica potrivită să toarcă printre cărți dar că femeia, Fernande nu era potrivită să mai umple casa, așa că absorbit de munca sa n-a băgat de seamă dezintegrarea relației cu ea și a așteptat pur și simplu să apară ceva nou care să lichideze ce mai trebuia lichidat.

În 1913 era deja un artist-erou al Monparnasse-ului, arătat ca un farmec al pitorescului local, printre acei artiști pe care Apollinaire i-a numit „oameni ai viitorului". Era îmbrăcat cu un costum banal, stil englezesc, purtînd o șapcă în carouri, lăsînd tradiționala haină boemă acelor artiști convenționali care ca să respire se mai legau încă de trecut. Modigliani era unul dintre tinerii pictori proaspăt veniți la cafeneaua Rotonde și care cu haina lui neagră de catifea umbrea ținuta lui Pablo și era considerat în peisaj „arbiter elegantiarum".

În timp ce Braque și Derain plecau la război, Picasso, ca cetățean străin, rămînea să-și vadă de treabă și în nici un caz n-ar fi acceptat să-și piardă timpul pentru o asemenea prostie ca războiul descoperea forța liniei, prin descoperirea urmelor lăsate de piciorul de porumbel ; descoperirea l-a uluit, l-a exaltat l-a excitat, l-a investit cu o putere și o încredere unice : „Pot să fac orice, fețe, figuri siluete, nuduri chiar și mari compoziții, fără modele. Am învățat cum să capturez misterul liniilor".

Max Jacob i-a scris : „Evreii sînt oameni de intelect dar astăzi e nevoie de oameni de inimă". S-a botezat și Picasso i-a fost naș și i-a dat o povață tipic picasso-istă „Un bun catolic este acela cu un apartament mare, o familie servitori și automobil !".

Printre marile „întîlniri" ale epocii a fost cea cu Jean Cocteau și cea cu Stravinsky. Cocteau era tînărul poet al saloanelor sclipitoare se plimba prin ele „cu mîndria unei păsări sălbatice care a picat într-o curte de găini", era elegant în sensul impecabil, purta întotdeauna o gardenie la butonieră (vezi „Dama cu camelii") și se șușotea că le primea zilnic de la Londra. Despre întîlnirea sa cu Picasso, Cocteau a spus că a fost „inevitabilă scrisă în stele. „În schimb, Picasso l-a apreciat de îndată pe Cocteau, cel numit „prințul frivol" ca pe un pod de legătură cu societatea care altfel i-ar fi rămas inaccesibilă și de care avea neapărată nevoie o lume de prinți, conți și contese, plini de fumuri, idealuri artistice și bani. S-a hotărît să convingă această lume de „adevărul deplin al minciunilor sale". Și omul Picasso a fost la fel de convingător ca artistul Picasso.

Corina Cristea

XX – UNUL DIN SECOLELE TERIBILE ALE ISTORIE

OCTAVIO PAZ,

premiul Nobel mexican

Despre poezie, război și moștenirea timpului de față

Publicistul Juan Cruz s-a întreținut la Barcelona, cu Octavio Pàz, premiul Nobel de literatură, în timpul recentei călătorii a marelui scriitor în Spania. Copleșit de omagii și mărturii de dragoste, acesta, obosit, acceptă totuși o convorbire : Se așează într-un fotoliu roșu, și, recăpătîndu-și repede entuziasmul, redevine iarăși fascinant și profund, așa cum îl știe o lume.

Octavio Pàz, poet, martor lucid al unui secol ale cărui războaie le-a trăit, răspunde cu obișnuita sa uimire socratică. Cele de mai jos reprezintă expresia strălucirii sale intelectuale.

Intrebare : Care este rezultatul experienței umane a acestui secol ? Care sunt elementele pozitive sau negative care l-au făcut memorabil ?

Răspuns : Eu cred că omenește toate secolele sunt la fel. Oamenilor li se întîmplă aceleași lucruri : se nasc, capătă experiența copilăriei, se îndrăgostesc, suferă, se îmbolnăvesc, experimentează prietenia și moartea etc. Adică, experiențele și emoțiile omenești de bază, cel puțin din clipa cînd există civilizația ; ele sunt esențial egale în toate societățile și în toate epocile, cu toate că oamenii sunt diferiți. Însă istoria socială, colectivă, se schimbă mult, și aceasta este probabil unul din secolele teribile ale istoriei, poate împreună cu secolul XIV. Eu m-am născut în 1914, astfel că am fost contemporan primului război mondial ; fiind copil am auzit împușcături în clipa cînd în orășelul meu pătrundeau diferite fracțiuni revoluționare. Apoi am fost contemporan cu războiul spaniol ; în Asia, japonezii invadaseră Manciuria și apoi China ; am văzut ascensiunea fascismului hitlerist, al doilea război mondial, grozăviile staliniste... A fost un secol cu mari ororii sociale, cum au fost lagărele de concentrare sau cele două bombe atomice azvîrlite asupra Japoniei : ororii greu de aflat în alte secole. Afară de aceasta, pe cînd eram tînăr, democrația era total disprețuită ; se produsese marele măcel al primului război mondial, care fusese oarecum un produs al regimurilor capitaliste democratice, și, apoi, marele crah din 1929, astfel că nimeni nu mai credea în democrație. Majoritatea prietenilor mai aveau înclinații spre fascism sau spre comunism, cu toții credeam în soluții violente și totale. Vechile întrebări pe care ni le-am pus la începutul secolului reapar azi. Știm cu toții că sistemul social care ne conduce nu este cel mai bun, că este plin de nereușite, că economia de piață este eficace, dar produce și inegalități enorme. Noi am descoperit și un lucru pe care nu-l știau părinții noștri, nici bunicii noștri, nici cei dintîi socialiști, nici liberalii secolului trecut, faptul că economia de piață nu este altceva decît un mecanism bazat pe filosofia naturii. Pe de-o parte, ideea că natura este inepuizabilă ; acum știm că nu este ; mijloacele naturale sunt limitate. Apoi, părerea că lumea naturală este un fel de depozit de bunuri pe care îl putem exploata la nesfîrșit, pune în pericol însăși această natură. Cele trei mari teme ale secolului XX sunt violența dezlănțuită, prăbușirea ideologiilor totale sau totalitariste și amenințarea ecologică. Cred că sunt cele trei elemente destul de neliniștitoare ale secolului nostru. În al patrulea rînd ar fi renașterea naționalismelor. Ceea ce se întîmplă în prezent în fosta Iugoslavie, nu este altceva decît repunerea în discuție a Tratatului de la Versailles. Revenind la situația anterioară anului 1918. Și ceea ce se întîmplă în fosta Uniune Sovietică este mult mai rău : prăbușirea unui mare imperiu care își are începutul formării lui încă din secolul al XV-lea.

I : Ce întrebare constantă v-a frămîntat de-a lungul acestui timp ? Ce v-a preocupat cel mai mult ?

R. : Eu nu sînt o excepție ; mă preocupă, la fel ca și ceilalți, marile și micile probleme. În primul rînd, problema convieţuirii. Întreg secolul XX a fost obsedat de această chestiune : care este cea mai bună societate ? Nici acest lucru nu l-am rezolvat. Soluția socialistă a eșuat ; soluția democratică, e o șansă, însă nu este o soluție, ci un **modus vivendi.** Nu știm cum se poate stabili o societate bună, o societate dreaptă. În plus problema individuală, care are diferite aspecte. Lucrul cel mai urgent pentru majoritatea oamenilor, de asemenea pentru mine, este cel al dragostei. Au confundat sexualitatea cu erotismul și erotismul cu dragostea, și ele sunt lucruri cu totul distincte. În marea revoluție sexuală a secolului XX a existat o parte pozitivă, în sensul că s-au păstrat mai puține tabu-uri, mai puține inhibiții ; însă există o concepție mult mai banală a dragostei, ceea ce este o mare pierdere. Nu trebuie confundată libertatea de a alege, adevărata libertate a dragostei, cu cea mai simplă promiscuitate sexuală.

I. : Ați spus că secolul XX l-am trăit rău.

R. : În ce privește partea politică se pare că da. Nimic nu se trăiește în zadar, și se pare că marile soluții care le-a dat secolul XX problem moștenite, cea a națiunilor europ de exemplu, este soluția Tratatului la Versailles, și apoi, în a doua ju tate a secolului XX, Yalta. Ambele luții au fost superflue. Problemei vieţuirii i s-a dat o soluție autori care a fost insuportabilă, de netrăit eșec.

Nu trebuie să renunțăm la demo ție. Cu toate defectele sale, care foarte mari, cred că este momentu construcției unei noi filosofii poli Și acum că ne aflăm la un sfîrșit secol, poate că este momentul să se pună întrebările pe care și le-au pus temeietorii filosofiei politice mod în secolul XX. Și în cadrul acestei trebări, cred că este interesant de introduce teme pe care filosofia tică le lăsase departe. Grecii, în pr rînd, cu deosebit bun simț, gîndea o societate bună era aceea în care losofia, dragostea și prietenia avea valoare pozitivă fundamentală. Cre șadar, că o nouă filosofie politică trebui să ia în considerație valorile fective : prietenia, dragostea și un cept care este cel al fraternității, tenirea vie a filosofiei politice grec a ideii de filialitate, de care cetă trebuie să aibă relații de prieteni ceilalți, idee pe care creștinismu transformă în caritate, și Revo Franceză într-o valoare esențială fraternitate nu funcționează ni cu ea se poate regulariza economia piață și inclusiv naționalismele.

I. : După experiența secolului, a în ce loc se află libertatea ?

R. : Libertatea, într-un fel oare s-a consolidat față de amenințările litice, a amenințărilor de stat, ce tau cînd eu eram tînăr ; acesta est fapt, însă ea continuă să fie amenin într-o formă mult mai puțin vizi ca, de exemplu, cu predominarea loacelor de comunicație, nu în restrictiv, însă umbrind adevărata bertate. Există o dictatură a opini modelor etc. Toate acestea tind a duce ființa umană la situația de mult mai anonimă.

I. : Ce efect a avut asupra socie contemporane introducerea soci mului real care acum dispare ?

R. : El a împiedicat introducere adevărat, a marilor probleme. În Europei, a paralizat mișcarea mu torească, adevărata mișcare revol nară, și în cazul Americii Latine trodus confuzia în spirite. În Am Latină influența marxismului a funestă, mai ales printre intelectu continuă să fie o pseudofilosofie oferă soluții pentru toate proble Cine mai crede astăzi așa ceva ? nu e decît un fals.

I. : Credeți că factura care se teşte în Est este preferabilă menți comunismului ?

R. : Da. Rusia este o țară mare ne putem gîndi că ea va eșua, c trece printr-o criză care nu este puțin gravă decît aceea pe care eur nii au suportat-o după războaiele diale. Este grav ,însă totul are o li În cazul Americii Latine, de asem cred că plătim o serie de greșeli păcate încă din epoca independenț

I. : Cum a fost secolul XX pentr merica Latină ?

R. : Evident, nu a fost un secol pentru America Latină.

I. : Ce trebuia să se întîmple ?

R. : Este greu de dat un răs exact .Esențial ar fi fost schimb conștiințelor, lucru imposibil fără schimbare a clasei intelectuale, c Europa, cu toate că intelectualii peni par mai puțin dornici de o sc bare.

I. : De ce ?

R. : Moștenirea în America L este de un tip scolastic de gîndire. buie schimbată atitudinea pro scolastică, dogmatică, credința în rile teorii, în soluțiile de ordin ge dispreţul pentru realitate, pentru ţiile empirismului. Lipsesc doze de filosofie critică și o bună doză empirism.

Prezentare și traducere
Ezra Alhas

Continuare în pag. a 15-a

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA : București, Calea Victoriei nr. 133, tel. 59 67 60
Tiparul executat la Imprimeriile Coresi, ISSN 1220—626 x